

MESERIASUL AZ IPAROS DER GEWERBETREIBENDE

Teljesítsük kötelességünket az országos magyar iparosszervezet iránt

Irta: REINHART GYULA

Történelmi idöket élünk, amikor néha napok alatt több történik, mint azelőtt évtizedeken át. Ilyen idökbén másképpen kell cselekedni, ha nem akarjuk, hogy elmerüljünk a nincstelenségben és átlépjen rajtunk az élet, a mely mérföldes csizmákkal száguld el felettünk megállás nélkül és jaj annak, aki nem igyekszik nyomában maradni, vagy vele együtt haladni.

A Magyar Népközösség több hónapos szorgos munkával készítette elő a magyar iparos szervezet megalkotását és az október 22-iki dátum, amelyen a Magyar Népközösség vezetősége és a magyar iparosság vezetői kibocsátották felhívásukat az ország magyar iparosságához, belépésre és csatlakozásra hívott fel mindnyájunkat, hogy megalkossuk azt az önálló magyar iparos szervezetet, amely hivatva van magába foglalni az ország összes magyar iparosait, hogy vezesse és támogassa őket, érdekeiknek védője és jogaik meg nem alkuvó harcosa legyen.

A már meglevő iparos szervezeteket, amelyeknek fennállását és további működését a Magyar Népközösség közbenjárása biztosította, nem kívánja az iparos szervezetek megszüntetését. Ellenkezőleg, együtt kíván dolgozni velük a feladatok megoldásánál felmerülő munkában.

Hisszük, hogy rövidesen kialakul az a célszerű és egészséges munkamegosztás, amelynek keretében ezek a régen bevált egyesületek fogják továbbra is a társadalmi, segítő, támogató mozgalmakat irányítani és az új szervezetre csak a gazdasági és a kulturális feladatok megoldása marad. Hittel bizzunk benne, hogy az iparosság nevelése, a továbbképzés és a gazdasági fejlődés útjából az akadályok eltávolítása és a gazdasági megalapozás szövetkezetek útján — pénzügyileg is alátámasztja és megerősíti az iparosságot.

Nagy perspektívára nyújt kilátást, ha hatalmas központi szerv fogja irányítani és vezetni a magyar iparosságot egy irányban, egy cél felé, kölcsönös támogatást nyújtva erkölcsi, anyagi és utmutatásokban, az irány megjelölésével, a célok kitűzésével és főleg azok megvalósításának sorrendjére nézve. Ennek a központnak multbeli hiánya okozta a magyar iparosság elerőtlenedését, háttérbe szorítását, míg ennek birtokában kilátás van újabb megerősödéssre, fejlődésre és haladásra. Az újjáéledés egy új korszaka nyílik meg a magyar iparosság előtt. A kitűzött cél megvalósítása olyan nagyfontosságú és annyira alapjában érint minden iparos egzisztenciát, hogy ebben a munkában az ország valamennyi magyar iparosának részt kell vennie. Aldozatkészséggel és fegyelmelzettséggel kell a sorba állani minden egyesnek és vállalni a reá kiosztott munkát.

Mi is az a fegyelmel tulajdonképpen, amiről olyan sokszor van szó és amelyet a magyar iparosok nem tudnak vagy nem akarnak megérteni? A fegyelmel nem más, mint a saját akarataunk alárendelése a más akaratának egy magasabb cél érdekében. Nem szolgál alárendeltség, vagy engedelmség, hiszen végül is csak az tud parancsolni, aki első sorban engedelmeskedni tud aki engedelmes közkatonává vált, mert jól tudja,

Magyar Iparosok!

A romániai magyarság közmívelődési, gazdasági és szociális érdekeinek szolgálatára engedélyezett Romániai Magyar Népközösség megalakulása lehetővé teszi, hogy iparostársadalmunk Országos Magyar Iparosszervezetbe tömörülhessen.

Alulírottak, felismerve és átértékelve az összefogás életbevágó fontosságát, hat havi előkészítő és szervező munka után 1939. október 22-én Kolozsváron megtartott országos előkészítő bizottsági ülésükön egyhangulag kimondottuk az Országos Magyar Iparosszervezet megalakításának szükségességét. Az alakuló gyűlés határidejét 1939. november 26. napjára tűztük ki.

Iparosok!

A nemzeti életnek megvannak az erkölcsi törvényei és ezek azt parancsolják, hogy mi, romániai magyar iparosok se maradjunk ki az építő közösségi munkából. Erkölcsi kötelessége tehát minden magyar iparos testvérünknek, hogy belépjen a megalakítandó érdekvédelmi szervezetünkbe, az Országos Magyar Iparosszervezetbe és annak keretei között kifejtendő közösségi munkájával elősegítse szakmai és kulturális, gazdasági, szociális problémáink megoldását.

Hisszük és hirdetjük, hogy az Országos Magyar Iparosszervezet megteremtése által olyan öntudatos, egységes megmozdulásunk veszi kezdetét, amely méltó lesz a magyar iparostársadalmunk évszázados hagyományaihoz.

Kolozsvár, 1939. október 22. napján.

BANFFY MIKLÓS,
a Romániai Magyar Népközösség elnöke

SZABÓ BÉNI, Brassó

DR. BARTHA IGNÁC,
iparosképviseelő

DR. JANCsó ALBERT,
Kolozsvár

CSIPKÉS JÓZSEF,
Nagyenyed

PETER JÁNOS,
iparosképviseelő

SZEMÁN JÓZSEF, Torda

TOMPA SANDOR, Torda

ILOSVAY ÁRPAD,

Bánffyhyunad

HORVATH PÁL, Kolozsvár

DR. SZASZ PÁL

a Népközösség Gazdasági Szakosztályának elnöke

REINHART GYULA, Arad

ZOMBORY GYULA, Arad

KONDOR GEDEON, Szatmár

TOMPA LAJOS,
iparosképviseelő

LUDVIGH GYULA,
iparosképviseelő Nagyszeben

DEMETER FERENC,
Kolozsvár

VAJDA FERENC, Kolozsvár

NEMEDY GABOR, Arad

DR. VERESS ENDRE,
Kolozsvár

BARTÓK JÓZSEF,
Székelyudvarhely

BEKE ÖDÖN, Beszterce

TELEKI ADAM,
iparosképviseelő

BUSTYA BÉLA,
Marosvásárhely

DR. SOÓS ISTVAN,
iparosképviseelő

PINTÉR ISTVAN,
Nagyvárad

SZÜTS KALMAN,
Szatmár

SZABÓ KAROLY,
Nagyvárad

BARABÁS ANDRAS, Zilah

MOLNAR KAROLY,
Nagyvárad

SZENÁSY FERENC, Zilah

SZILAGYI FERENC, Dés

milyen nehéz végrehajtani a meggondolatlanul kiadott parancsot.

Miért foglalkozom itt ilyen behatóan a fegyelmelmel és miért tartom olyan fontosnak, sőt egész megmozdulásunk érdekében sorsdöntőnek ezt a kérdést? Arra akarok utalni, amire a kolozsvári előkészítő gyűlés folyamán többen is rámutattak, hogy az iparosság között széthúzás van és hogy nehezen hozható az össze egy táborba. Bizonyos, hogy nálunk, magyaroknál nemzeti sajtáság a sok külön pártra való szakadás, amit egy zenész így jellemzett: az olaszok, németek, szerbek, ha dalolnak, együtt van a kvartett és a prim vezetője alatt a többi megelégszik a kísérettel, de a magyarok valamenynyien primet akarnak énekelni és nem akar senki a kíséző szerény szerepével megelégedni. Erről a nemzeti sajtáságunkról bizony le kell szoknunk, ha azt akarjuk hogy mozgalmi tevékenységünk sikert arasson.

Ha már most, a mozgalom megindulásánál gyakorolni fogjuk ezt a fegyelmelzettséget, a nek.

melyre az iparos szervezkedés nagy céhbeli multja is képessé tesz bennünket, könnyen fogunk beleilleszkedni a Romániai Magyar Népközösség magasabbrendű szervezetébe, mely magában foglalja az itt élő magyarság teljességét és amelyet, ha magunk mögött érzünk, bizalmat és erőt ad a közös munkára, amelyet testvéreink érdekében elvállalni és előmozdítani szent kötelességünk.

A november 26-ikára kitűzött alakuló közgyűlés egy táborban fogja találni országunk egész magyar iparosságot, amely vállalni fogja a reá kiosztott feladatokat és az akkor megalakuló magyar iparos szervezet alapköve lesz a munkának, amelyet becsületes hittel, meg nem alkuvó munkakészséggel és példaadó lendülettel fogunk elvégezni a magyar iparosság érdekeinek megvédésében, szakmai, kulturális és gazdasági fejlődésének irányításában és a szociális problémák megoldásában.

A becsületes magyar iparosok velünk lesznek.

A mi erőnk

Írta: Sz. Jakab Géza

Az Aradi Közlönyből vettük át az alábbi érdekes cikket, amely világos okfejtéssel mutat rá arra a kivételesen fontos szerepre, amely a magyar iparosságra a közeljövőben vár.

Földművelő ország vagyunk, de nem titok, hogy az ország magyar népkisebségi tömegeinek számszerinti nagyobb része, agrárpolitikai okok miatt a faluról a városba szivárog, husz esztendő óta egyre nagyobb tömegekben. Brassóban, Marosvásárhelyen, Kolozsváron és Temesváron, tehát Erdély és a Bánság ipari göcaiban igen szemléltető adatszerűséggel állapítható meg ez a folyamat. Ezzel szemben magyar iparos-szervezeteink eddigi szervezői, országos hajtóerejű központi vezetőség nélkül, jelenlegi helyzetükben sem anyagilag sem szervezetiileg nem elégségesek arra, hogy mindazokat az új feladatokat, amelyeket a fentemlített magyar népmozgalmi jelenségek rájuk hárítanak, megfelelő módon elláthassák. Mindezeknek felismerése hívta életre, — hisszük, hogy a legjobb időben, — a Romániai Magyar Népközlöny egyedül törvényes keretein belül azt a nagyjelentőségű mozgalmat, melynek célja egy országos magyar iparos-szervezet kiépítése. Az új, régtől fogva szükséges mozgalom programjának öt pontba foglalt munkaterve, egyszerű, időszerű és világos: a szervezet megalakítása, a magyar iparostársadalom számbavétele, a munka területén és fejlődésében észlelhető akadályok elhárítása, az új iparos-nemzedék megfelelő szakképzése és végül a magyar kisipar fejlődésének alátámasztása.

Tiszában kell lennünk vele, hogy az ország magyarságának életrejeft nem a szabadfoglalkozású társadalmi osztályok, de nem is a számbelileg többségben lévő magyar munkatömegek jelentik, hanem a magyar kisiparosság. Az intellektuális foglalkozási ágak egyre gyérülő magyarságát mint a túlságosan is kimerítette volna, főleg anyagilag, az elmúlt két évtized: ma egyre jobban visszavonul a közélettől még kisebbségi viszonylatokban is. A magyar munkásság viszont még mindig nem vetkőzte le eléggé osztályharcos világszemléletét, amelyet még az azóta megszüntetett szakszervezetek idején oltottak lelkébe s ma is sokkal jobban ki van szolgáltatva saját gazdasági körülményeinek, semmint úgy eszméileg, mint anyagilag, jálások és téveszmék nélkül, nemzeti jellegű munkát vállalhatna a romániai magyarság kisebbségi közéletében. A magyar iparososztály viszont, — éppen azért, mert eddig is csupán a saját erejére volt utalva — aránylag a legviharállóbb társadalmi rétegünknek bizonyult és az általános viszonyok s mindinkább az ipari pályákra terelik új nemzedékeinket. A város és a falu magyarságának mennyiségbeli utánpótlása, sőt helyenkénti határozott gyarapodása ilyen módon kétségkívül az intellektuális és az agrár-foglalkozási ágak rovására történt: le számbeliileg a magyar kisipar tömegeit gyarapította. E gyarapodás azonban csakis úgy fordítható kisebbségi gazdaságpolitikának javára, ha országos szervezet útján válik szabályozhatóvá kisipari termelésünk minden fázisa és ipari termékünk értékesítésének folyamata. Ha a lényegbeli kérdés gyakorlati megoldásához mielőbb elérkezik a létrehozott országos magyar iparos-szervezet, úgy kétségkívül megtalálta legfőbb hivatását. Ezzel természetesen függ össze természetesen az a kötelezettsége is, hogy meglévő, nagy erőfeszítésekkel és fáradságos áldozattal létrehozott, gyakran tisztes, nagy multtra visszatekinthető iparos-szervezeteinket teljes jogosítottasú jogi-személyiségekként mentse át az új céltörvényjavaslat által megsemmisített új életlehetőségek közé a nemzetgazdaság országos munkaterületén belül.

Aradváros magyar iparossága régi, kipróbált vezetői által képviseltette magát a nagyjövőjű kolozsvári zászlóbontáson. Kétségtelen jelölés annak, hogy ez az aradi magyar iparosság, amely 849 iparos-taggal negyvenhárom kisipari szakmát képvisel az aradi magyar népközlöny tényleges szervezetében, nem kíván a jövőben sem kétesértékű kalandokba bocsátkozni, hanem fegyelmesett és öntudatos egységgel sorakozik fel a legelső jelre a tényleges, hivatott vezetői mögött. Az aradi magyar kisiparos társadalmának ez a fegyelmesettsége, és céltudatos köteletség-vállalása varázsolta elő annak idején 650 aradi magyar kisiparos összefogásából az aradi Iparos Otthon hárommillió

Minimális munkabérek

A munkügyi minisztérium a jelentések szerint a munkavállalási jogban fordulatot jelentő törvényen dolgozik, amely meg fogja határozni a minimális munkabéreket. Az állami intervenciónak ez a jelensége nem idegen külföldön. Ugy a demokratikus ipari államok, mint Olaszország is a munkakonfliktusok részbeni elintézésének ehhez a formájához folyamodtak. Franciaországban a népfrent kormánya alatt vezették be a bérminimumot, tehát akkor, amikor a munkásság az ismert harceszközökkel kivívhatta volna a kollektív szerződéseket és általában az előnyösebb béreket. Olaszországban az állami beavatkozás gondolata a társadalom megszervezésének alaptételét képezi és így szabályozás alá vették a béreknek legalacsonyabb szintjét, amelyen megtörik a munka szabad versenye. Két különböző pontból kiindulva jutottak az államok ahhoz a meggyőződéshez, hogy a munkaviszonyban a gyengébb fél támogatása állami kötelesség. Ezt az elvet korlátlanul nem lehet alkalmazni és a határ, ameddig az állami beavatkozás terjedhet: a termelés épsége. Lehetetlen olyan minimális bért megállapítani, amely olyan magas, hogy emellett a tőke elveszti a vállalkozó kedvet, de maga a munkás is érdektelen marad a termelés növelése tekintetében.

A szociális jogalkotásnak ugy a demokratikus, mint a totális államokban vett fejlődési iránya elvetette a munkaviszonyban a laissez faire elvét. A klasszikus értelemben vett liberáliszmus a társadalom mai összetettségében nem állja meg a helyét. A marxizmus és a liberáliszmus közötti ellentétet csak az állami aktivitási sugár szélesítésével lehet elsimitani és ez olyan igazság, amely a valóságban sokkal jobban érvényesül, mintsem, hogy papíron való bizonyításra szorulna. A szociális kormányok léte alapja az, hogy a beavatkozás körét minél szélesebb tengely köré húzzák meg és gazdaságpolitikailag — az ellennyomás befolyása folytán — alig tudnak többet kimutatni, mint amennyit a politikailag ellentétes pólusu kormányok megcselekszenek.

A munkás és munkaadó polgári gazdaságtan szerint társak a termelésben, az egyik a munkával, a másik a tőkével társul. Közös érdek a produktivitás emelése, aminek viszont feltétele az olcsó termelés. A mérsékeltebb szociális befolyások elfogadják a társas-elmeletet, de ugyanakkor a munka szabad versenyénél fellépő erőket egyenlenségben keresik a munkanélküliség és a lenyomott munkabérek okát és küz-

delmük tárgya ennek az oknak kiküszöbölése. A termelés irányítása — mondják ők — a tőke kezében lévén, a munkás nem tud kellő befolyást gyakorolni a jövedelem megosztás arányaira. Ezek a szociálisak küzdenek a tőke tulajdonai ellen, anélkül, hogy magát a tőkés termelést megsemmisíteni akarnák. Segítségül hívják az állami befolyást, politikai hatalomra törekednek és eljutnak az állami rendezés szükségességéhez. A tapasztalat az, hogy a szociális kormányok — mint a francia népfrent idejében történt — csak az erőviszony megváltozásán változtattak és nem végeztek el tárgyilagosan a reáljuk váró kiegyenlítési munkát. Jéze párisi tanár szerint a népfrent alatt „politikai”, szóval kedvezményezett munkabérek alakultak ki, „gazdasági munkabérek” helyett, amely utóbbi alatt azt a munkabért értette, amely mellett a főcél: a termelés emelése és olcsóbbítása elérhető. És így is van: amíg a hatalom birtoklása politikai kérdés, addig a hatalomra kerülő kormányváltás elkötelezettje marad azoknak, akiknek létét köszönheti, népszerűsége pedig csak annyira maradandó, amennyire be tudja váltani pártprogramját. Mindig akad azonban ellenzéke, amely tullicitál a megvalósításokon és nemcsak tevékenységében, hanem létében támadja meg. A bérkérdés az európai államokban különböző fázisokon átmélt és így kellő tapasztalati anyag alakult ki azon államok számára, amelyek lépéseket akarnak tenni a szociális kérdés legégetőbb pontjának megoldása felé. Románia a bérek minimálisizálásával megteszi ezt a lépést. A kormányzás mai formája sok felelősséget és sok tehetséget követel. Ralea miniszternek ugyszólván a belföldi termelés egész szövedékét kell áttekintenie, hogy az egyes termelési ágak rentabilitásához viszonyíthassa a munkabérek aló szintjét. A minimális munkabérnek megélhetést kell biztosítani a munkás és vállalat számára egyaránt és a bérharc mindkét oldalán meg kell érteni az érdekek közösségét. Reméljük, hogy a munkügyi miniszter fiatal energiája megbirkózik ezzel a feladattal. A probléma modern és annak levegőjébe fiatal emberek jobban tudnak beilleszkedni. A szellem megifjodását kell bevinni a közéletbe, hogy ettől a hatástól felrészüljön az ipari termelés. A klasszikus doktrina az állami beavatkozást a szabadverseny és egyéni szabadság sérelmének tekintette. Ma más a szellem. Az állam kiegyenlítő a társadalmi osztályok között és nem szabad azok egyikét sem elnyomni.

A marosvásárhelyi tábla ítélete a cégbejegyzésekről

A múlt év december 15-ike előtti hetekben közel száz cégbejegyzési kérvény érkezett a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamarához, a kamara nem intézte el idejében, majd megjelent az új cégbejegyzésekről szóló új törvény, amely különböző nehézségeket támasztott a bejegyzések elé. Az új törvény szerint többek között a tartományi véleményező bizottság által kihozott hozzájárulás is szükséges ahhoz, hogy az új céget bejegyezhessek. Erre való hivatkozással a december 15-ike előtt beadott kérvények tulajdonosait értesítette, hogy a felhatalmazás hiánya miatt nem jegyezheti be a cégeket. Az érdekeltek fellebbezést jelentettek be a marosvásárhelyi törvényszékhez, mint cégbírószághoz, amely azzal az indoklással, hogy a fellebbezést nem az új törvény életbelépése előtt jelentették be, nem tudják felmutatni a megkívánt autorizációt sem, elutasító határozatot hozott.

Végző fokon az ítélőtáblához jelentett be semmisségi panaszt a bejegyzetlenül maradtak nagy tömege. A tábla hétfőn több ilyen ügyet tárgyalt le és minden egyes esetben kimondotta, hogy szemben a törvényszék álláspontjával, a céghivatal köteles bejegyezni azoknak a kérvényezőknak a céget, akik kérvényüket múlt év december 15-ike, tehát az új cégbejegyzési törvény életbelépése előtt adták be és az illetékes hatóság ezeket a kérvényeket nem intézte el kedvezően. A tábla azzal indokolta határozatát, hogy az új cégbejegyzési törvénynek nincsen visszaható ereje és így a megjelenése előtti kérvények a régi törvény alapján bírálandók el, tehát jogtalan ezektől a cégbejegyzésért folyamodóktól autorizációt követelni. A tábla, mint végző ítélkező fórum, mondotta ki határozatát és így az jogerős.

saját mérlegszerinti vagyonnal bíró kulturális és gazdasági intézményét, továbbá az aradi Iparosok Hitelezővetkezetét, amely ma közel ezernegyszáz tagot számlál nyolcmillió lei saját tőkével és működésére mi sem jellemzőbb adat, minthogy huszonkétmillió leit jelent az intézmény által kihelyezett tőkék összege, amely kizárólag az aradi kisiparosság tökésszükségletét látja el a legkörültekintőbb módon. Az aradi magyar iparos-társadalom szervezetségének jelentőségét a Romániai Magyar Népközlöny gazdasági szakosztályának vezetősége tudja értékelni a legjobban, mert hiszen ezuttal is Arad iparossága volt a legelső, amely pontos számadat-szerűséggel illeszkedhetett be az országos magyar iparos-szervezet felállításának mozgalmába s ezzel példánul szolgált a többi erdélyi városok iparos-szervezetei számára is.

Meg kell állapítanunk, hogy az országos magyar iparos-szervezet elindulása sem „felülről lefe-

lé”, sem „alulról fölfelé” nem történt: az idő parancsszava, a létszükséglet és vezetőinek reális felismerése hívta létre a kellő pillanatban és — máris megkezdte tavaszra hajrástígerő életét. Minden ember ott áll a maga helyén és legalább husz esztendő eseményeiből tudjuk, hogy ezek a férfiak valóban kipróbált szakemberei szakmáiknak, joggal vállalhatják megbízatásukat a legtisztább lelkiismeretük szerint, mert feladataiknak meg is tudnak minden tekintetben felelni. Valóban sohasem a jelszavak, vagy azok hangossága dönti el valamely közület életrevalóságát, hanem az együvértartozók közössége úgy léleken, mint célban és valamennyiük önzetlen, célravezető együttműködése. Arad magyar iparossága a magyar népközlöny keretei között is elfoglalta méltó helyét a magyar országos közéletben és ennek az aradi magyar iparosságnak példamutatásából ezuttal is, — mi, többiek, — csak tanulhatunk.

Október 22-ikén

Lelkes gyűlésen mondták ki az Országos Magyar Iparos Szövetség megalakítását

Fenntartják a régi iparos intézményeket is. — Kolozsváron működik majd a szövetségi központ. — Alapszabály-szerkesztő bizottságot küldtek ki.

Az ország magyar iparosságának létkérdései és feladatai a kolozsvári gyűlés előtt

A Romániai Magyar Népközség társadalom szervező munkája tovább halad a megkezdett uton. Ennek során vasárnap a központi iroda helyiségében találkozót adtak egymásnak iparos társadalmunk vezető egyéniségei, hogy megvessék alapját az országos magyar iparos szervezetnek. Mindnyájan ismerjük kisiparosaink küzdelmes életét és azokat a nehézségeket, amelyekkel mindennapi életükben kell viaskodniuk. A multban sok értékes és nemes elgondolás jelentkezett s

az iparos tömegekben egyöntetűen élt a tudat, hogy csak a szervezett társadalom oldhatja meg a feladatok sokaságát.

A mostoha viszonyok következtében azonban főleg a szervezkedés lehetőségeit nélkülöztük. A Népközség megalakulásával alkalom adódott népünk beszerzésére s így súlyos bünt követünk volna el, ha elmulasztjuk a kínálkozó alkalmat. A Gazdasági Szakosztály keretein belül felállított ipari alosztály már a kezdetén munkához látott. Érintkezést talált a széles iparos rétegekkel s a közös akarat megnyilvánulása folytán

a szervezetet megalkotó és előkészítő bizottság nagy horderejű ülést tartott. A hívó szóra minden vidékről nagyszámban jelentkeztek.

Az előkészítő bizottság ülésén megjelent Bánffy Miklós, a Népközség elnöke, dr. Szász Pál, a Gazdasági Szakosztály elnöke,

Teleki Ádám képviselő, az Ipari Alosztály központi vezetője,

Szabó Béni, a Népközség iparos ügyeinek vezetője, a magyar parlamenti csoport iparos érdekeket képviselő tagjai: dr. Bartha Ignác, Soós István, Tompa Lajos, Péter János és Ludvig Lajos,

dr. Groisz László központi igazgató, Demeter Béla, a Gazdasági Szakosztály titkára,

dr. Veress Endre, az Iparos Alosztály titkára.

A meghívott iparos vezető férfiak közül, érkezési sorrendben a következők neveit jegyeztük fel:

Barabás A. (Zilah), Szémán J. és Tompa Sándor (Torda), Pintér István és Szabó Károly (Nagyvárad), Bustva Béla és Barabás György (Marosvásárhely), Dánér Lajos (Brassó), Szilágyi János (Dés), Hosvai Árpád (Bánffyhnvadt), Beke Ödön (Beszterce), Reinhart Gyula, Zombory Gyula és Némethy Gábor (Arad), Szénássy Ferenc (Zilah), Csipkés János (Nagyenyed), Horvát Pál (Kolozsvár), dr. Patzkó Elemér (Nagyvárad).

Bánffy Miklós: Meg kell szerveznünk az ország magyar iparostársadalmát

Az értekezleten Bánffy Miklós a Népközség elnöke elnökölt, aki megnyitó beszédében a következőket mondotta:

— Meghatva üdvözlöm az egybegyűlt erdélyi magyar iparosság képviselőit, akik ennek a nagy ügynek a megalapozására hívásunkra ma itt megjelentek. Nagy feladat az a munka, amelynek megoldására vállalkozunk. Meg kell szervezzük ebben az országban magyar iparos társadalmunkat! Ez a gyűlés arra hivatott, hogy körvonalaits beszélje meg a szervezés nagy munkájának. A kormányzat folytatott tárgyalásaink során a lehetőséget leszögeztük annak, hogy a Magyar Népközség keretén belül új szervezeteket létesíthessünk, melyek a Népközség általános kereteiben el tudnak helyezkedni és önálló életet élhetnek.

— A céltörvényjavaslattal kapcsolatos legutóbbi bucurestii tárgyalás következtében lehetőség van arra, hogy az ezután meghozandó törvényben a ma fennálló iparos egyesületeknek, társulatoknak és szervezeteknek jogi és személyisége külön törvényes intézkedéssel nyerjen lismerést. Mikor ilyen irányban léptünk fel, már ebben is ki van fejezve az a gondolat, hogy az iparos szervezetek országos szövetsége megalakulhasson, ami nem je-

lenti a régi intézmények beolvasztását, hanem azt, hogy

az önállóság teljes fenntartása mellett egyetlen nagy szervezetbe tömörítsük iparos társadalmunkat.

A meglévő egyesületeink önállóságát fenn kell tartani és iparosságunkat egyenként is meg kell szervezni. Csak leszögezni óhajtom, hogy a feladat a meglévőket fenntartani, úgy ahogy vannak, lehetőleg ápolni és felújítani. Az ezután megalakítandó országos csoportot pedig olyanná tenni, melynek keretében az iparosságunk nagy érdekeit fenntarthatjuk.

Az elnöki üdvözlő szavak után Bánffy Miklós felkéri Szász Pál dr.-t, a gazdasági szakosztály elnökét, hogy jelölje meg azokat az alaptételeket, amelyek az iparos társadalom beszerzésénél útmutatónak szolgálnak.

Szász Pál dr. először bejelenti, hogy a Népközség ipari alosztályának intézményes tevékenysége szükségessé tette a megfelelő szakmunkaerők beállítását s e célból a szervezet megalakulásáig titkárnak Veress Endre dr.-t, az iparos ügyek régi és képzett, alapos ismerőjét nevezte ki.

Szász Pál: Egységes iparosképviseletet akarunk

Ezután a gazdasági szakosztály elnöke rátért az értekezlet céljára.

— Kétségtelen, hogy mi nemzetkisebbségi sorsban élő magyarok lélekben ugyanazok vagyunk, voltunk és leszünk. Ezt minden becsületes magyar embernek tudnia kell. Lélekben, felfogásban s ha kell önfeláldozásban is azok vagyunk, akik voltunk.

Ha visszagondolunk azonban két évtizedes történelmünkre, rá kell jöjjünk arra, hogy az elmúlt idők magyarjainak örök hálára kötelező nemes fáradozása és cselekedete nem nyerhetett egyöntetű kifejezést. Mondhatnám egyenként megnyilatkozó áldozatok voltak, akiknek munkakésztségét és akaratát nem lehetett megfelelő ~~örvényesített~~ Most

azonban új helyzet adódott, lehetőségeket teremtetünk meg s

így saját népünk iránti kötelesség bejelenteni, hogy együttes, egységes, iparosképviseletet akarunk!

— Nem tudom, hogyan vélekednek, — folytatta beszédét — de az én hitem szerint a kisebbségi helyzetben lelkiileg megerősödünk, akarathoz megacélozódunk, elgondolásaink és törekvéseink önzetlenebbé váltak. A korlátok leomlottak a magyarság egyes rétegei között, ma másképpen nézünk, másképpen ítélünk, mint a multban.

BÉKES MUNKAVAL AKARJUK PROBLÉMAINKAT MEGOLDANI

— Mi tehát a feladat? Megítélésem szerint, csak

a népi erők egyesítése, a társadalomban lévő alkotó erő életrehívása, csoportosítása és az építő közösségi szolgálatba való beállítás lehet. Ez viszont egyformán kötelező parancsa valamennyi társadalmi rétegünknek. Elmult az az idő, amikor azt képzeltük, hogy örökös, gyakran fölösleges és céltalan vitákkal szolgálhatjuk a különböző ügyeket. Ma más idők vannak és ezek más kötelezettségeket rónak ránk. Békés és becsületes munkával akarjuk problémáinkat megoldani, hogy ezáltal gyermekeink jövőjét biztosíthassuk.

— Az elnök ur bevezető szavaiban példának hozta fel az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyletet. Más a munkaterület, tehát nem lehet minden vonatkozásban hasonlatosságot keresni. Egy azonban tény, hogy a közösségi tudattól áthatott társadalom mindig tud eredményeket felmutatni. Még távol vagyunk attól, hogy azt mondhassem: a magyar gazdasági társadalom beszerzést nyert, ahhoz idő, nagy türelem és lankadatlan munka szükséges. De állítom, hogy az előfeltételek megteremtésével kell és lehet dolgozni.

FENN KELL TARTANI A RÉGI INTÉZMÉNYEKET

— Bizonyos, hogy mindnyájunkat ezek a gondolatok hatnak át s csak

a módját kell megtalálni annak, hogy az iparostársadalom beszerzése oly módon készüljön el, hogy méltóképpen képviselhesse azt az erőt, melynek birtokában meg tudjuk védeni közös és egyéni érdekeinket.

Az iparosnak meg van az a nagy előnye, hogy féltő gonddal és szeretettel ápolta szervezeti hagyományokkal rendelkezik. Ezeket meg kell tartani, ezeket ápolni kell. Hűségesen ragaszkodunk öseink és saját magunk által alkotott intézményeinkhez s úgy is akarjuk átadni gyermekeinknek. A cél tehát az, hogy megtartani mindazt, amivel ma a magyar iparos társadalom szervezeti vonatkozásban rendelkezik s ezek mellé új, egységes szervezetet alakítani, amelynek keretein belül érdekeinket minden vonalon megvédeni és elősegíteni képesek. Nem egy olyan szervről van szó, amit a többi fölé emelnénk, mely rendelkezik velük, hanem egy olyanról, mely a meglévőket képviseli és szolgálja. Ilyennek kell lennie az iparosság tényleges szervezetének.

Elismerik meglévő szakmai szervezetünket

— A magunk részéről ezideig is arra törekedtünk, hogy az iparosság érdekei, amelyek egyben az egész magyar társadalom érdekei, megfelelő védelmet nyerjenek. Amint azt az Elnök ur mondotta,

a céltörvényjavaslattal kapcsolatosan kötelező ígéretet kaptunk, hogy a meglévő összes szakmai testületeinket, szervezeteinket ujonnan elismerik és egyenként felsorolással biztosítják további működésüket, vagyunk teljes megőrzésével.

— Ime a lehetőségek és az iparosság dolga megtalálni a helyes utat és módot. Hogy mi nek nevezzük a megalakítandó szervezetet, az nem fontos, a lényeg az, hogy semmi meglévő jogot ne sértsünk, ne bántunk, hanem minden ügyünket becsületesen szolgáljuk.

— Nem akarok ipari kérdésekben bírálóit mondani, vagy kifejezetten irányt szabni. Mindössze arra kell törekednünk, hogy együtt járjunk és érezzünk népünk valamennyi társadal-

mi rétegével. S itt azt is meg kell vallanom, hogy az iparos kérdésekkel kapcsolatosan, amennyiben azokat ismerem, úgy azt régi barátomtól, Szabó Bénitől tanultam, akinek mindig nagy figyelemmel kísértem értékes munkásságát. És ahogy híve vagyok annak és hirdetem, hogy meg kell őrizni a hagyományokat, híve vagyok annak is, hogy azt a kisebbségi munkát, amelyet önzetlenül elvégeztek, meg kell becsülni, mert csakis így kapunk egész embereket, akik önzetlenül kiállanak a magyar érdekért. S az pedig mindegy, hogy első, második, vagy harmadik vonalban kezdünk. Lehet, hogy azok, akik ma elől állanak, egy adott időben másodvonalba kerülnek, lehet, hogy más kell verekedjen helyettük, lehet, hogy kifáradnak,

de ez a magyarság sorsát nem befolyásolja. Népünk sorsa eszméhez van hozzákapsolva.

— Így kell néznünk az iparosság kérdését is. — fejezte be beszédét — Ez egy közösség érdeke, melynek minden egyéni érdeket teljes alázattal kell alávetnünk. Ha ezen az uton indulunk el, kétségtelen, hogy sikert érünk el.

A gazdasági szakosztály elnökének beszéde után Teleki Adám országgyűlési képviselő, az iparos ügyek központi vezetője számolt be a szervezés munkájáról.

Utalt a magyar iparos társadalom helyzetére és az ebből származó feladatokra. A Népközösség kötelességéhez híven, elhatározta, hogy a széteső magyar iparos társadalmat egybefogja. Első feladatának a következőket tűzte ki:

Teleki Adám az iparosság feladatairól

1. Országos Magyar Iparos-Szervezet megalakítása.

2. Az iparos társadalom helyzetének pontos felmérése és számbavétele.

3. A magyar iparos társadalom munkaterületén és fejlődés-vonalán jelentkező akadályok elhárítása.

4. A magyar új iparos nemzedék megfelelő nevelése és szakszerűségében való nevelése.

5. A magyar kisipari fejlődés anyagi előfeltételeinek megteremtése.

A továbbiak során Teleki Adám ezeket mondta:

— Programunk közzététele iparoskörökben rögtön megértésre és erős visszhangra talált és erre több választék jelent meg a lapokban. Ezután megkezdődött a szervező munka, amely munkatársaim és az iparosvezérek segítségével a legjobb mederben indult meg és a nehéz, kivételes állapotok ellenére is eredményesen folyt, illetve folyik most is.

— Szervező utaink alkalmával felkerestük Marosvásárhelyt, Szászrégent, Gyergyószentmiklóst, Csíkszeredát, Sepsiszentgyörgyöt, Székelyudvarhelyt, Brassót, Segesvárt, Medgyest, Székelykeresztúrt, Dicsőszentmárton, Tövis, Tordát, Dést, Besztercét, Nagybánvát, Szatmárt, Nagyváradot, Órmihályfalvát, Zilahot, Szilágyosmilyót, Nagyszalontát, Aradot, Temesvárt, Dévát, Zalatnát és még számtalan várost és községet, ahol a lehetőségekhez mérten nyilvános gyűléseken, vagy szűkebbkörű megbeszéléseken ismertettük terveinket egy létesítendő Országos Iparos Fővel megteremtésére vonatkozólag.

— Ezen kiszállások alkalmával értékes anyagot gyűjtöttünk össze. Az iparosvezetők feltárt sérelmeit meghallgattuk és azokat a lehetőségekig mindig el is intéztük. Pontos képet szereztünk be az egyes városok ipari helyzetéről, melyeket munkánk további folyamán használunk fel.

SÜRGŐS AZ ÚJ INTÉZMÉNY LÉTESÍTÉSE

— Terveinket az iparosság mindenütt a legnagyobb lelkesedéssel fogadta és általában az a nézet alakult ki, hogy egy ilyen országos iparos intézménynek felállítása nemcsak fontos és szükséges, hanem a leg sürgetőbb is.

— Ismétlem, hogy a nehéz viszonyok ellenére is alig hét havi munka után abban a helyzetben vagyunk, hogy a magyar iparosság kivánságára és sürgetésére az előkészítő gyűlést ma megtarthatjuk. E megbeszélés eredetileg szeptember 10-ére és az országos nagygyűlés október 1-re volt kitűzve, de a közbejött katonai események miatt halasztást szenvedett.

— Programunk első pontja ezek alapján a megvalósulás stádiumába jutott és azt isten segédelmével rövidesen munkába is léptetjük.

— Az iparostársadalom pontos felmérésére kérdőíveket kültünk szét a városokba, melyekre igen értékes adatok érkeztek be. Ezen adatok feldolgozása, Vita Sándor bevonásával éppen munka alatt áll. A szükséges hiányok pótlására pedig szintén intézkedés történt, hogy munkánk második évében már teljes tiszta képet fogunk nyerni az iparosság számbeli és anyagi helyzetéről.

— A tanonciskolák és otthonok felállítására ügyében is lépéseket tettünk, melyek megoldása az Országos Egylet feladata lesz, az

egyházak vezetőivel karöltve, akik e téren az iparossággal a legnagyobb egyetértésben dolgoznak, hogy e nemes és célszerű intézményeken át jövődó iparosnemzedékünk sorsát biztos alapokra fektethessék.

— Szervezésünk alkalmával több iparos intézményt, egyletet, aggmenházat, szövetséget, stb. látogattunk meg. Így többek közt Kolozsvár, Szászrégen, Marosvásárhely, Szatmár, Arad, Torda, Enyed, Medgyes, stb. városokban.

— Mőzgalomunk megindulása óta az egyes városok iparosvezetőivel állandó összeköttetésben vagyunk, akik már eddig is számos kérésrel fordultak szakosztályunkhoz, hogy sérelmes ügyeikben támogatásukra legyünk. Ez esetben mindig segítségükre voltunk, úgy én, mint a többi iparosképviselek.

— Központi irodánkban az adminisztrációs munka a legrendesebben folyik. Ezen osztály

Reinhart Gyula: Erős központi szervezetre van szükség

A hozzászólások alkalmával elsőnek Reinhart Gyula emelkedett szöására, aki a következőket mondotta:

— Kegyelmes Uram, tisztelt Urak, kedves Iparos Társaim!

— Mindenekelőtt hálás köszönetet fejezem ki a Kegyelmes urnak, dr. Szász Pál elnök urnak és a képviselő uraknak, akik megadták a lehetőséget arra nézve, hogy most a magyar iparosság szervezkedhessék.

— Hogy a szervezkedés jó legyen, eredményeket is tudjunk elérni, hogy erős legyen az attól függ, hogy milyen áldozatokat tudunk hozni és hogy mennyit tudunk adni, hogy mit és mennyit akarnak a cél érdekében dolgozni.

— Ennek az iparos szervezkedésnek van multja. Iparosgyesületeink, testületeink közös életet éltek, egymásért dolgoztak, áldozatokat hoztak, sérelmeket próbáltak orvosolni és jogukat kiverekedni.

— Amint kisebbségi sorsba jutottunk meglévő szervezeteink felhasználásával közösséget akartunk teremteni. A Ipartestületek Országos Szövetségét alakítottuk meg.

— Ennek megszűnésekor igyekeztünk kisebb egyesületeinkbe csoportosulni és a lehetőséghez képest szervezkedni. Azonban mindig igen nagy akadályok merültek fel ez elé, s így meg kellett várni az általános szervezkedéssel azt az időt, amikor a lehetőségek erre megadatnak. Ezt meghozta nekünk a Magyar Népközösség megalakítása, amely most megengedhetővé teszi, hogy működünk, dolgozzunk, valamint azt is, hogy ezt az országos szervezetünket létre is hozhassuk.

— Ezért kell teljesen a Magyar Népközösségre támaszkodnunk, országos iparos szervezetünkkel, bár ez mint teljesen különálló szervezkedés áll a Népközösség égíse alatt.

— A másik része a szervezkedésnek az, hogy egy erős központi szervezetet kell létesíteni, amely irányítani tud és amely a Népközösség segítségével a sérelmeket orvosolai tudja.

ügyeszi teendőit dr. Jancsó Albert végzi, a legnagyobb lelkiismerettel és szaktudással.

— Az országos Iparos Egylet megalakítása terén

intézkedéseket tettünk az alapszabálytervezet elkészítésére. Ezt az alapszabálytervet Szabó Bóni v. képviselő állította össze, amit tanulmányozás és véleménynyilvánítás vége 30 városba küldtem szét.

— Az ország különböző részeiből beérkezett válaszok alapján dr. Jancsó Albert kolozsvári ügyvéd készítet egy alapszabálytervezetet.

— A cég-törvénnyel kapcsolatban is 30 városba küldtük el a törvénytervezetet, amire számos, értékes beszámolás és véleménynyilvánítás érkezett be, amiket a tárgyalás folyamán illetékes helyen fel is használtunk.

— Külön ki kell emelnem munkatársaim közül dr. Veress Endrét, aki önzetlen lelkesedéssel fejtett ki érdemes szolgálatokat a szervezés terén.

— A fenti jelentés alapján megállapítható az, hogy Népközösségünk megalakulása óta

ipari alosztályunk igen értékes és tevékeny munkát fejtett ki és ez a munka a jövőben még intenzívebb lesz.

A kifejtett munka eredményeképpen rövidesen megteremthetjük az Országos Iparos Egyesületet, amely társadalmunknak és a Népközösségünknek oszlopos intézménye és erőssége lesz.

— Szent meggyőződésünk, — fejezte be Teleki Adám beszámolóját — hogy Bánffy Miklós és Szász Pál vezetése alatt a magyar iparos társadalom módot talál érdekeinek védelmére, képviseletére és elgondolásainak megvalósítására.

— A Népközösség keretében csak három dologról lehet szó: gazdasági, társadalmi és kulturális szervezkedésről.

A gazdasági szervezkedésre nekünk nagy súlyt kell fektetni

ÚJ SZELLEME

— Nem lehet tagadni, hogy a magyar iparosság útja lefelé megy, elgyengül, elveszti a kedvét, kilátásai csökkennek. Elsősorban fel kell őt rázni, életet kell adni neki és így meg fog maradni.

— Ha ezt a szellemet be tudjuk vinni a magyar iparosok közé, hiszem és vallom, hogy ezáltal a magyar iparosság új életre kel.

— A másik kérdés: nem szabad aprólékos dolgokkal elapróznunk magunkat. Ennek a központnak erősnek kell lenni, úgy kell irányítani, hogy a perifériákon mindenki egyszerre ugyanazt végezze. Ha szétszakadunk, elpusztulunk. Ezért kérem, hogy ez a központ és alapszabályai úgy legyenek megalkotva, hogy az erős legyen, hogy az irányítást kézben tarthassa.

— Azt indítványozom, hogy éppen ezért a központ itt Kolozsváron legyen felállítva. Fel-tétlenül összeköttetésben kell állnia a Népközösséggel. Ha nem áll mellette a Népközösség, amely most már erős és hatalmas nagy segítség, akkor nem fogjuk tudni céljainkat elérni.

AZ IPAROSINTÉZMÉNYEK VAGYONANAK KÉRDÉSE

A helyesléssel fogadott beszéd után Szabó Károly (Nagyvárad) szólalt fel:

Üdvözlí az elnököt és megjelent iparos testvéreit és bejelenti, hogy ő már csak az alapszabályok kapcsán óhajtott felszólalni, de él az alkalommal és rövid visszajelzést ad az iparos szervezkedés eddigi munkájáról. A szervezkedés eddig a multban sajnos nem bizonyult eredményesnek, mert nem volt megfelelő vezetőség. Ennek következtében az Ipartestületek országos székhelye Aradra került, ahol erős mozgalommá fejlődött.

— Sajnos a magyar iparosság sem értette meg a szervezkedés jelentőségét és éppen a Kolozsvár városi Ipartestületben merültek fel ko-

moly ellentétek, amelyek megakadályozták a szövetség működését.

— Az ipartestületek feloszlásával kapcsolatban a vezetőség óvást emelt az ellen, hogy az ipartestületek vagyonait elvették, sőt jogorvoslást is kértek. Nem tudom, hogy igaz-e mindez, de úgy tudom, hogy nemcsak az ipartestületek vagyonát vették el, hanem ezek keretében működő, teljesen külön intézményekét is, mint amilyenek a különböző segélyegyletek, menházak — köztük a váradi aggmenház — stb. vagyonát is.

— A helyzet az, hogy iparosaink százai elszegényedtek, betegek, lerongyolódtak és nincsen az iparosság kezében semmi szociális intézmény, amely segítségükre, felemelésükre sietne.

— Azt reméljük, hogy ha ez az országos iparos szövetség kiépül, ennek módjában lesz

törvényhozás útján keresztül vitetni, hogy ezek az állapotok szűnjenek meg. Nem igazság az, hogy elvegyék vagyonunkat és a munkásságunk juttassák akkor, mikor a munkásság védelmére filléreinkkel mi is évek óta állandóan hozzájárultunk a betegsegélyező pénztárakhoz és szaktestületekkel szemben eleget tett kötelezettségünk útján.

— Örömmel néztem most kifejezést, mikor az országos magyar iparos-szövetség megalakításával kilátást látok arra nézve, hogy mindezen sérelmeink megoldódnak. Így reményünk van arra, hogy iparos társadalmunkat már a tanonckodástól kezdve nevelni tudjuk.

A szervezet székhelyének Kolozsváron való felállítását tekintetében osztja az előbbi felszólaló nézetét.

Minden magyar iparos álljon Népkeözösség mellé

Bustya Béla (Marosvásárhely) a következő felszólaló:

— Először is köszönetemet hozom a marosvásárhelyi iparosság nevében azért, hogy lehetőség adatott arra, hogy eljöhessünk ide a romániai magyar iparos szervezetek megszervezésére.

— Az uraknak nem kell mondanom, hiszen azt mindnyájan tudjuk, hogy az erdélyi magyar iparosság között van a legnagyobb széthúzás. Ha a Magyar Népkeözösségnek sikerülni fog az, hogy a romániai magyarságot megszervezze, akkor valóban igen nagy munkát végzett. Hogy most már a Népkeözösség keretében a magyar iparosság megszervezhető legyen, ez csak úgy lesz lehetséges, ha

minden magyar iparos a Népkeözösség mellé áll és teljes erejével támogatja a Népkeözösség vezetését.

— Tudjuk, hogy akkor, mikor a Népkeözösség megalakult, erős ellenzékkel találkozott. De látjuk azóta, hogy mit jelent a Népkeözösség megalakulása, mely lehetőségeket adott, eredményeket ért el, olyan dolgokat vitt keresztül, amelyek megoldása nélkül továbbra sem juthattunk volna előre.

Olyan fontos ügyünket, mint a magyar iparosság megszervezését kell most a Népkeözösség keretében megkezdenuink, ami nekünk, magyar iparosoknak a legfőbb jogunk.

Az új iparosnemzedék nevelése

— Kegyelmes Uram, mélyen tisztelt Barátaim! A kolozsvári iparosok nevében szót kívánok szólni. Mielőtt ezt tenném, köszönetet mondok a Kegyelmes Urnak és köszönetet mondok a Magyar Népkeözösség azon csoportjának, amely eddig is az iparosok ügyében fáradozott. Örömmel tölt el az, hogy gróf Teleki Ádám képviselő ur vidéken olyan szép sikerrel és olyan intenzíven dolgozott az iparosság érdekében. És be kell vallanom, hogy engem elszomorít az a tény, hogy mostanig mi kolozsváriak gyengének és elhanyagottnak éreztük magunkat és eddig csak a vidéki iparossággal foglalkoztunk. Ma megérttem ezt a helyzetet, mikor ezt az értekezletet itt Kolozsváron hívták össze, ebből azt látom, hogy a Kolozsváron megtartott gyűlés előre kiszámított taktikai elv volt.

— Elszomorító Kolozsvár szempontjából az a széthúzás, amely azt eredményezte, hogy senki sem törődött eddig a magyar iparosság gazdasági helyzetével. De meg kell érteni ezt a helyzetet, mert mi voltunk legjobban kitéve a különböző oldalokról jövő széthúzásoknak, amely a magyar kisiparosokat napról-napra jobban széttárgolta és ezáltal az iparosság nem tudta kívánságait és céljait megoldani.

— Amikor látom, hogy a magyar iparosság érdekében országos megmozdulás jött létre, ami a kolozsvári iparosságot is érdekli, nem akarok tovább foglalkozni a múlttal.

Nap-nap után veszély fenyegeti az iparosságot és mi várjuk az irányítást. Ezt az irányítást a magyar népkeözösség központjától várjuk.

Minden városnak megvan a maga iparosszerve-

zete, éppen így megvan a magyar iparosságnak is Kolozsváron.

Büszkeségünk a kolozsvári magyar iparos-egylet.

Ez azonban sohasem foglalkozott gazdasági, vagy szakkérdésekkel, alapját jótékonyági és kulturális kérdések képezték és talán éppen ennek köszönhető mai jelentősége, mert sohasem igyekezett egyes pártokba bekapcsolódni.

— Egy cím ragadta meg a figyelmemet: országos ipari egyesületet akarnak megalakítani. En tisztelettel javaslom, hogy az egyesület címet változtassuk meg szövetségre,

vagy más címet találjunk ki azért, hogy a nyelvünket fordító többségi nép ne tévessze a többi egyesületekkel. Nagyon örvendek, hogy a Népkeözösség foglalkozik az iparosság beszerzésével. Főleg a kolozsvári iparosság nevében örvendek ennek és kérem a tisztelt vezetőséget, hogy foglalkozzék a kolozsvári iparosság beszerzésével, mert tudjuk, hogy milyen nagyvonalúan van rétegeződve. Nagy szó, hogy ki lehet emelni a magyar iparosságot ebből a rétegeződésből és hogy egy olyan szervezetet teremtsünk meg, mely egységbe tömörítse az iparosságot és főleg az új iparos generáció nevelését tűzze ki célul. (Éljen-éljen!)

Az alapszabálytervezet megvitatása

Dr. Jancsó Albert, az ipari alosztály ügyésze ezután az alapszabálytervezetet ismertet

te. Ezzel kapcsolatban a következő hozzászólások hangzottak el:

Dr. Bartha Ignác képviselő: Ne méltóztassék rossz néven venni, hogy az alapszabály első részéhez hozzászóllok. A magam részéről is hálas szívvel vettem, hogy az iparos társadalom képviselőit előzetes munka után itt összehívták. Mielőtt áttérnék a bevezető részre, legyen szabad egy örvendetes bejelentést tennem:

— A király, Őfelsége a legfőbb gazdasági tanácsba kinevezte dr. Szász Pált (Éljen-éljen) Örömmel vettük ezt a kinevezést tudomásul és kérjük, hogy képviselje ne csak a Gazdasági Egyletet, hanem az iparosság ügyét is.

— Méltóztassék megengedni, hogy első sorban hozzászóljak az egylet névhez. Nézetem szerint az egylet elnevezés nem fedi teljesen azt a fogalmat, amelyet kifejezésre juttatni akarunk. A meglévő egyesületeknek, a meglévő szervezeteknek összefogóját alapítjuk meg. Arra kell törekednünk, hogy a meglévőket teljesen érintetlenül hagyjuk, mert elképzelhetetlen, hogy Kolozsvár, vagy Torda iparosságát egy újabb tagozatba kezdjük beszervezni. Igen könnyen azt eredményezhetné ez az elnevezés, hogy mindenki azt hinné, újabb iparosegyesület létesítéséről van szó.

Ez nem egy egylet, hanem egy szövetség. Az egylet szót teljesen kiküszöbölünk kell, szerintem a helyes elnevezés: A Magyar Iparosság Országos Szövetsége.

Szász Pál: Egy ilyen nevű szervezete van a román iparosoknak, ezt nem fogják engedélyezni.

Bánffy Miklós elnök: A nevet le kell szögezni. Tagjai lehetnek az egyletnek egyes iparosok is.

Bartha Ignác dr.: A céhtörvénytervezet 102-ik szakasza szerint szövetségeket alkothatnak úgy gazdasági szervezetek, mint egyesületek.

Bánffy Miklós elnök: De lehetnek tagjai egyének is.

Bartha Ignác dr.: Ott, ahol még nincs meg az egylet, ott a szövetségnek joga van egy tagozatot, illetve iparegyesületet létesíteni. Nézetem szerint ezt a törvény nem ellenzi, így pld. a Dalosszövetség foglalkozhatik új dalos egyletek megszervezésével.

Bánffy Miklós elnök: A szövetségnek egyes iparosok nem lehetnek közvetlenül tagjai?

Bartha Ignác dr.: Nem, csak ha erre külön törvényt hoznak.

Jancsó dr.: A kérdés az, hogy romániai, vagy pedig erdélyi szövetség legyen a címe.

Bartha Ignác dr.: Csakis országos szövetség, mert például Bucarestben rengeteg magyar iparos van. Bánatot sem lehet kihagyni.

Jancsó dr.: Tehát a cím Országos Szövetség, ha meg van erre a lehetőség.

Demeter Ferenc: Azt javaslom, hogy a magyar szót ne hagyjuk ki az elnevezésből.

Jancsó dr.: Tovább folytatja a tervezet felolvasását.

Bartha Ignác dr.: A negyedik ponthoz szeretnék hozzászólni. Nem szabad a célokat taxatív felsorolni, mert utóbb nem lehet a kimaradt intézkedéseket hozzákapcsolni.

AZ ORSZAGOS SZOVETSEG CELJA

Szabó Béni: En az alapszabálytervezetet hosszas tanulmányozás után a legjobb külföldi egyesületek mintájára dolgoztam ki. Néhány sorban megjelöltem az egyesület célját:

„Az egyesület célja a tagokat és a kisipari pályára készülő magyar ifjakat érintő ipari, kereskedelmi, közgazdasági, szövetkezeti, társadalmi, kulturális, sport és más támogatást és fejlődést biztosító ügyek előmozdítása és ezáltal egyfelől az ország kisiparának minél magasabb nivóra való emelése, másfelől pedig a tagok érdekeinek minden irányban való elősegítése és védelme”.

Ebben minden benne van, amit a jövőben bármilyen téren elérni akarunk. Nem kell tehát a jövőben minden egyes esetben újabb engedélyt kérni. A cél megjelölését a román iparosság legújabb szabályzatából vettem át. Esetleges kifogás esetén lehet rá hivatkozni. A részletezést nem tartom célszerűnek, mert vagy mi hagyunk ki valamit, ami fontos, vagy nem hagyunk jóvá

valamit, ami szükséges. Ebben a 15, vagy 20 sorban viszont minden benne van.

Jancsó dr.: Ez egy nyers tervezet.

Bánffy Miklós elnök: Egy ilyen gyűlekezeten nem lehet nyers tervezetet tárgyalni. En azt javasolom, küldjünk ki egy alapszabályfogalmazó bizottságot, mely úgy a nevet meglátolja, mint a tervezetet átdolgozza. Ne foglalkozunk itt a szülés fájdalmával. Egy következő gyűlésen — talán november 26-át említette Teleki gróf ur, — a fontosabb pontokat meg lehetne vitatni.

A gyűlés az elnök javaslatára elfogadta egy alapszabály-szövegező bizottság kiküldését.

A KERESKEDŐK HELYZETE

Hosvay: Érdekelne, hogy vajon kereskedők is beletartoznak ebbe a szervezetbe?

Alapszabályszovegező bizottságot küldtek ki

Bánffy Miklós elnök: Nem fogjuk nagyon tagolni, hogy valaki kereskedő, vagy nem. Az alapszabály-bizottság tekintettel lesz erre a javaslatra. A gyűlés kimondja, hogy ezt a bizottság figyelembe ajánlja. Az alapszabály-szerkesztő bizottság tagjai: Teleki Ádám, Reinhart Gyula, Szabó Béni, dr. Bartha Ignác, dr. Jancsó Albert, dr. Soós István, Bustya Béla, Tompa Sándor, Pintér István, Horváth Pál.

Szabó Béni: Brassói szücsiparos vagyok, meg vagyok bízva a Brassói Népközösség szervezésével. Nem győzőm a munkát. Arra kérem az értekezletet, hogy közelebb lévő egyént bizzanak meg ezzel a munkával.

(Hangok: Szó se lehet róla.)

Szabó Béni: Mi történt az általam elkészített szabállyal? Igyekeztem tömör módon és a legjobb egyesületek mintájára csinálni. Nem tudom, hogy azt a szabályt, melyet azért kértek, hogy sokszorosítsák és kiadják, átadták e az illetékeseknek? (Sokszorosítottuk és kiadtuk) Ha igen, minek az alapján történt más szabály beállítás? Nekem nincs újabb álláspontom, a magam álláspontja az, ami ezekben az alapszabályokban le van fektetve. Az álláspontomat akkor sem változtattam meg, ha itt vagyok az alapszabálytervezet vitájánál. Hazulról nem tudok elmozdulni. Maradjunk talán abban, hogy ha nem tudok eljönni, ez ne akadályozza a bizottságot munkájában.

Bánffy Miklós elnök: A Népközösség alapszabályai is úgy készültek el, hogy egyenként kidolgoztuk és egymásnak elküldtük. Itt előkészíténék a tervezetet azok, akik jelen vannak és elküldik a többieknek. Egy gyűlésen aztán elintéznék, csak az elvi kérdések kerüljenek vitára. Méltóztassék ezt így elfogadni.

Bustya Béla: Meg van a Jancsó féle tervezet és a Szabó Bénié. Akinek nincs meg, annak

Javasolom, hogy a kereskedőket is vegyük be. Nehéz iparos és kereskedő közt határt vonni.

Kereskedő az az iparos is, aki csizmáit a vásáron eladja, mint ahogy az is földműves, aki csak disznókat tenyészt. Nem okvetlenül szükséges, hogy a cimbe belevegyük a kereskedőket, de javasolom, hogy őket is szurjuk be ebbe az egyesületbe.

Jancsó dr.: Vegyük be a tervezetbe, hogy ha a kereskedők akarnak, alapszabálymódosítás nélkül bevelhetők a szervezetbe.

Hosvay: Be kell venni azt, aki akar, egyenként is.

Egy hang: Nem volna jobb, a gazdasági szakosztályba bevenni a kereskedőket?

elküldjük, hogy a kettőt együtt tanulmányozza és a kettőből összeállítsa. Egy vasárnap majd összegyűlünk.

Demeter Ferenc: Vidékről sokan vannak a bizottságban, de Kolozsvárról senki. Horváth Pál kiküldését feltétlenül kérem. (Éljen.)

Bánffy Miklós elnök: Kolozsváron majd megbeszéljük az egészet. Elküldjük mindenkinek, a válaszokat megint összeegyeztetjük és összegyűlünk az elvi, vagy fogalmazási kérdésekben való döntésére.

Veress Endre. Szervező utjaink alkalmával igen gyakran felvettük egy iparos szaklapnak a kérdését. Általában az a vélemény alakult ki, hogy igen szükséges egy ilyen sajtónak a beindítása. Hogy mit jelent ez, azt nem kell külön részleteznem, mert annak fontosságát és súlyát mindenki ismeri. Iparosvezéreink, mint Reinhart, Szabó, vagy Bustya nagy hirtűket részben annak köszönhetik, hogy volt egy ilyen lap, mely ezeket az eszméket és gondolatokat terjesztette.

— Javaslatozt terjesztettek a tisztelt előkészítő bizottság elé, kérve azt, hogy a mai értekezlet határozza el és mondja ki egy ipari szaklap kiadásának szükségességét. Ez a szaklap az Erdélyi Magyar Iparos Egyletnek hivatalos lapja lesz, tagjai azt hivatalból kapják, a megállapítandó évi tagsági díj ellenében. A szaklap megteremtését és annak kivételét az előkészítő bizottság bizza gróf Teleki Ádám képviselő urra, aki e téren már lépéseket is tett és kérje őt fel arra, hogy tárgyalásainak eredményéről a következő gyűlésen számoljon be. Kérem fenti javaslatom elfogadását.

A javaslatot elfogadták.

Bustya Béla: Arad városának van iparos szaklapja. Nem lehetne ezt felhasználni, hogy ne kelljen új lapot indítani?

Szabó Béni: Félre kell tennünk a személyi szempontokat

Szabó Béni szólalt fel azután:

— Szándékosan hagytam felszólalásomat utoljára, hogy röviden és egyetemlegesen tudjak hozzászólni. Kiindulok abból, hogy ahhoz, hogy mi valamit tökéletesen és jól csináljunk, a magunkévá kell tennünk azt a területet, melynek keretében fel tudunk valamit építeni. Nekünk elsősorban, — és szólok most az iparos társadalomhoz, amely az itt élő magyarság gerincét képezi, melynek megfelelő beállása van a dolog intézésében úgy felfelé, mint lefelé, — hogy miután az intézmény létesítését kimondtuk és egy erős központi szervre támaszkodhatunk, szükséges, hogy mindnyájan bele tartozunk a népközösségbe. Ahhoz, hogy bármely téren eredményt érhesünk el, szükséges, hogy az utolsó emberig szervezkedjünk a népközösség keretébe. En nem akarok propagandát csinálni és nem kértek fel arra, hogy így beszéljek. Hogyha 20 év múlva megkaptunk egy ilyen jogot, melyet nem használunk fel, olyan bünt vonunk magunkra, melyért méltán fog felelősségre vonni a jövő kor. Nekünk nem szabad hibát, vagy személyes kérdéseket vizsgálni, hanem magát az ügyet kell nézni.

ezt kell kiépíteni: a népközösséget, minden rendelkezésünkre álló eszközzel.

Talán a legnehezebb körülmények között vállaltam a népközösség szervezésének munkáját Brassó megyében. A helyzet ott az, hogy egy régi és igen értékes embert akartak a népközösség élére állítani, aki azonban nagy elfoglaltsága és egyéb okok miatt nem vállalta. És én így szembe kerültem egyik legrégibb munkatársammal és barátommal. En ezt az ügyet levezettem úgy, hogy ma már ebben a kérdésben ellentét nincs. A szervezőmunka folyik. Négy száz tag 120.000 lei tagsági díjat ajánlott fel. Egy tökéletes szervezet fogunk létesíteni, de minden személyi szempontot félretettünk. A mindenkori ellentétek ugyanis elmúlnak, maga a lüktető élet hozza a változást. A lényeg az, hogy ez a munka meginduljon.

A kisipari szak nem tud eredményes munkát felmutatni, ha nem támaszkodik egy erős népközösségi szervezetre.

En tehát propaganda cél nélkül, a lelkeire kötöm minden iparostársamnak, régieknek, akiket ismerek és újaknak, akiket még nem ismerek, hogy

hassa át mindenkinek a lelkét az az elszántság, hogy a vállalt munkájának tegyen eleget. Ezt kívántam evvel a kérdéssel kapcsolatban megvilágítani.

— Mindegy, milyen szabályok alapján, milyen formája lesz ennek a szervnek, ez másodrendű kérdés. Meg kell találni a leggyakorlatibb utat. Vigyáznunk kell arra, nehogy elveszünk a bürokratizmus utvesztőjében, a gyakorlatiasság hiányában. Önálló és független intézményre van szükségünk. A parlamenti csoport dolga ennek a lehetőségnek elintézése.

— Eppen úgy mint a Gazdasági Egylet, ennek is önálló intézménynek kell lennie. Mindazokat a felfogásokat, amelyeket barátaink a múltban hirdettek, a sepsiszentgyörgyi nagygyűlés teljes mértékben elfogadta, ugyszintén a 11-es tanács is. Megnyugtathatom régebbi iparos társaimat, hogy senki sem akarja támadni régi intézményeiket, hanem mindenütt a régi felfogás érvényesül és remélem az ügy érdekében, hogy továbbra is ez fog érvényesülni. En továbbra is nyújtani fogom a magam munkásságát, amíg úgy mennek a dolgok, ahogy én azt a legcélszerűbbnek tartom, a magyar iparosság érdekében. Az én felfogásomat ismerik. Senki sem gáncsolhatja a múlt intézményeit. Lehet, hogy eljön az az idő —, hogy százszor kikaparnánk, hogy úgy dolgozzunk, ahogy dolgoztunk. (Éljen, éljen!)

— Mig ezek az intézmények meg voltak, ezek voltak kisiparosságunk képviselői, egységesen dolgoztunk és egységesen neveltük az ifju iparos társadalmat. Lehet, hogy követtünk el hibákat, hogy anyagiakban megfoggyatkoztunk, de sem szervezeten, sem számbelileg nem foggyatkoztunk meg.

A Népközösség keretében

— Az új szervnek is az ifju iparos társadalom nevelése kell főcélja legyen. Fontos, hogy neveljük azokat az ifjakat, akiket erre a pályára küld hivatásuk és a magyar kisebbségi sors szükségessége. Ennek a fontosságát csak nagyon mély gondolkodással lehet átérzeni.

Ugy kell irányítani ezeket, ahogy jónak látjuk. Hangsúlyoztam és most hangsúlyozom, hogy a Népközösségben és csakis a Népközösségben nyílik lehetőség arra, hogy a magyar kisiparossággal intézményesen foglalkozzunk, hogy elő tudjuk segíteni a fiatal magyarságnak ipari pályára való menetelét.

— A kisiparosság gerincét képezi a mi magyar népünknek. Hiszem és remélem, hogy a vezetőségünk legjobb meggyőződése szerint meg tesz mindent a maga részéről, hogy népünk sorsa ebben az országban fejlődőképes lehessen. Ezért erkölcsi kötelességünk, támogatni minden olyan munkát, mely erre a célra irányul és nekünk is dolgoznunk kell. Ismételtén arra kérem iparos társaimat, hogy otthon dolgozzanak. Egy brassói vezetőemberem, egy jogász ember, azt a kijelentést tette a népközösségi belépési nyilatkozattal kapcsolatban: — „En ezt a belépési nyilatkozatot akkor írom alá, ha megegyezzen ezzel a kijelentéssel, aminek a legaprólékosabban fogok utána járni, a legnagyobb erővel fogok fellépni ez ellen az ember ellen és minden téren lehetetlenné fogom tenni. Ha nincsen más, rá fogok támaszkodni a székei szolgálataira és cselédleányra. En nagyon hiszem, hogy az én megyemben és városomban nem fog kimaradni senki a Magyar Népközösségből. (Éljen.) Eljön majd az az idő, amikor a következő generáció majd számonkéri tőlünk, hogy mit végeztünk azokban az időkben, amikor az ő sorsuk a mi kezünkben volt letéve. Olyan elhatározó lépéseket kell tennünk, amelyeket, ha ma elmulasztunk, sohasem lehet jóvá tenni.

Bánffy Miklós elnök: Köszönöm a képviselő ur meleg szavait, melyekkel a Népközösség munkáját ecsetelte. Felszólítom gróf Teleki Ádám urat, hogy olvassa fel a magyar iparosokhoz intézendő felhívást, melyet a jelenlevők aláírnak. (Ennek szövegét lapunk első oldalán közöljük.)

A nyilatkozatot a gyűlés elfogadta, majd pedig Bánffy elnök a gyűlést berekeztette.

KÖZGAZDASÁGI RIPORT

— Borzasztó ideges vagyok, — mondotta ismerősem, akivel az uccán találkoztam.

— Nem csodálom, hisz ma mindenki ideges, — válaszoltam. De miért van Önnek különös oka az idegeskedésre? Rendezett anyagi viszonyok között él, családja egészséges, gyári érdekeltsége van...

— Ez az, — szakított félbe. Gyáram van és a héten háromszor kellett átírnom az árakat...

Beszélgésünknek további része már nem tartozik a nyilvánosság elé, de az, hogy egy héten háromszor kellett átírnia az árakat, mindannyiunkra tartozik, mindannyiunkat érdekel. Tudjuk és érezzük valamennyien, hogy mennyire idegesít bennünket az áraknak folytonos átírása. Mert ez az átírás ma általános. A nyersanyagszállító átír, a gyár átír, a nagykereskedő átír és a kiskereskedő — mit tehetne egyebet? — szintén átír. És ha szegényeknek emiatt fáj a fejük, elképzelhető, milyen gondokat okoz nekünk, akik ezeket az átírt árakat kénytelenek vagyunk megfizetni.

Néhány példa a mindennapi élethől. Vaskályhát akar valaki venni. Délután másfélszer lelt kérték érte. Másnap, mikor a vevő ki akarta fizetni, kijelentették, hogy a kályha ára ezerhatszáz lei. Kérdésre, hogy miért emelkedett ára az elmúlt éjjel, azt a választ kapta, hogy a vas megrágult. Szegény kályha egy álmatlan éjszakán elhatározta, hogy ő reggelre megrágul.

Egy barátom családjában kisbabát várnak. Gondos családapának ilyenkor kötelessége idejében a kelengyéről gondoskodni. Érdeklődött ilyen esetekben szokásos holmik ára iránt, pontosan összeírta és este megbeszélte feleségével, hogy miből mennyit vásároljanak. Másnap a jegyzékkel visszament az üzletbe, de a csodálkozástól és felháborodástól égnek állt minden hajszála, mikor tudomására adták, hogy egyik darab húsz leiel, a másik tíz leiel és a többi is megfelelő arányban megrágult. Ugyanaz a kész árú, melyet előző napon megnevezett és most is ott hevert az üzleti álványokon.

Hivatalnok embernek téli cipőre volt szüksége. Néhány nappal azelőtt elment a cipészhez és érdeklődött az ár iránt.

— Nyolcszáz lei, felelte a cipész, mire a megrendelő úgy megszeppent, hogy kifutott az üzletből. Az időjárás azonban rosszabbodott és téli cipőre mégis csak szüksége van az embernek, kivált, ha sokat járkal és nedvességtől, fagytól védenie kell a lábát. Tegnap újból bement a cipészhez és mértéket vettett. Kijelentette, hogy a cipő átvételekor kifizeti annak árát.

— Rendben van, — felelte a lábbelikészítő, — azonban közölnöm kell, hogy a bőrkereskedő nem adja az eddigi áron a bőrt és azért már csak ezer leiert csinálhatom meg a cipőt. Megszeppen hivatalnokunk hápogott, de mire válaszolni tudott volna, bejött egy úriasszony és közölte, hogy lemondja a cipőt, amelyet diákfiának előző napon rendelt. A cipész arca felderült.

— Köszönöm szépen, mondta végén, közben ugyanis megrágult az anyag és az ön fiának cipőjét másnak százötven leiel magasabb áron tudom eladni; nem fizetek rá erre az üzletre, amiért igazán hálás vagyok. A hivatalnok gyorsan belenyugodott, hogy most kétszáz leiel drágább a cipője, mint múlt héten lett volna, sőt stietett azt előre kifizetni.

Ugyancsak a bőr drágulására való hivatkozással huszontól százalékkal drágább lett a kesztyű, pedig már a bőrdrágulás előtt a boltban volt. De drágult a kötött kesztyű is, mert drágult a fonál. A fonál ugyan csak most drágult és a kötött kesztyű még a nyáron készült, de ez mellékes. Egy kifüzetésű magántisztviselő, akinek nem telik, hogy egyszerre tucatonként vásároljon harisnyát, két hét előtt két párat vett harminc leiert. Ugyanazt a minőségű harisnyát két nap előtt negyven leiert kapta. Tegnap úgy gondolta, hogy vásárol még két párat megszokott harisnyájából. Bement az üzletbe, meglepetéssel halotta, hogy ugyanaz a harisnya már negyvennyolc leiel.

— A harisnyagyár értesített, hogy harminc százalékkal emeli az árát, — mentegetőzött a boltos.

— De ez még régi árú, szólta a fiatalember. — Ez igaz, — volt a válasz, — de ha én a régi áron adom a harisnyát, azon a pénzen már nem tudok új árút vásárolni.

Minden, minden drágul. Drágább a zsebkendő, az esernyő, a kalocsni, a kalap. A gyárak már a tavaszi holmit csinálják, de a nyáron készült téli holmi ára szinte óránként emelkedik. A vásárló közönség kábul, de vizsgáznia kell, nehogy lejtében és izgalomban elinduljon az orra vére, mert már a vatta ára is felszökött a földszintről a tizedik emeletre.

Néhány deka kakaó nyolc leibe került, pár nap múlva ugyanezt a mennyiséget tizenegy leiert kérték. Nésem a kész ruhákat a kirakatokban, érdeklődöm a zsír, — hiszen a maximális árak nem azért vannak, hogy be a tartsák őket, — a szalop-

na, a kávé, a cukor, a tea, a rizs, a griz, a citrom, az olaj, a cipő, a bőr, a vászon, a cipőszinor és minden egyéb ára iránt és elszörnyülködve hallom, hogy minden, de minden drágább lett. Nem külföldről most érkezett és nem újonnan beszerzett áruval van szó, hanem olyan cikkekről, melyek szerényen lapultak, esetleg már hosszú hónapok óta a raktárakban, vagy üzletekben és most egyszerre nagyzási mániába estek és napról-napra, szinte óráról-órára emelkedik az árak.

Nem azért, mert magasabb lett a nyersanyag ára, hiszen régi áruval van szó; nem azért, mert a munkabérek emelkedtek, mert a munkabérek nem emelkednek naponta; nem azért, mert esetleg a behozatali vám emelkedett, mert ez az árú nem most jött az országha; nem is azért, mert... hanem, mert valóságos árdragítási pszichózis vett erőt az emberekben, valami átírási düh, melynek nem találjuk magyarázatát. Ellenben felvetjük a kérdést: szabad-e ezt és lehet-e ezt?

Hatósági intézkedésekkel megállanították az élelmiszerek árát, hatósági intézkedések gondolkodnak róla, hogy a kereskedők tíz naponként kötelesek jegyzékeket beterjesztetni az ellenőrző bizottsághoz és kimutatni, hogy mennyi árujuk van, milyen áron szerezték be és mennyi haszonnal adták tovább a fogyasztónak. És ennek ellenére folyton emelik az árakat, folyton drágítanak úgy, hogy a szegény fogyasztó már-már félve nyit be az üzletek aitaian, ha valamire szüksége van. A tojástól a zsirig és a cipőnertől a télkabátig olyan karriert futottak be egyes cikkek, a cikkek legnagyobb része, amilyenre a világháború idején is alig volt

példa. Ez csak úgy vált lehetségessé, hogy — amint a tények bizonyítják — a hatósági ellenőrzés nem eléggé hatékony, a rendelkezések nem alkalmasak arra, hogy az árdragítási hullámnak gátat vessenek. Ajánljuk figyelmébe a helytartóság mellett működő ár ellenőrző bizottságnak a piacon észlelhető visszaéléseket és kérjük, hogy a közönség védelmében tegye lehetővé az óráról-órára tör-gyomornyomásnál, felbőfögésnél, étvágytalanságnál, bódultságnál, homlokfejfájásnál s hányingernél egy-ténő — átírásokat.

Es végezetül álljon itt ismét egy rövid párbeszéd.

Két jóbarát, az egyik szövetnagykereskedő, találkozik. Kérde az első a nagykereskedőtől:

— Hogy megy az üzlet?

— Sajnos jól. Úgy viszik az árút, mintha ingyen adnám. Óriási a forgalom.

— És te panaszkodol? Hiszen örülnöd kellene.

— Dehogy, barátom, dehogy. Az eladott árút nekem pótolnom kell és az új árút már drágábban adja a gyár. Ellenben, ha nem adok el egyik nap — mondjuk vasárnap — egy centiméternyi szövetet sem, úgy a raktáram az általános áremelkedés folytán szombat estétől hétfő reggelig ötvenezer leiel többlet ér.

— Adnék neked egy jótanácsot, — mondja a barát.

— Mi az?

— Csukjad be az üzletet és írd ki a redőnyre, hogy átalakítás, leltározás, anyóshalálozás, vagy más ok miatt zárva. Hagyjad zárva egy hétig és adj szabadságot a személyzetnek. Napi ötvenezer leinyi drágulást számítva, egy hét alatt minden munka nélkül háromszázötvenezer leiet kereshetsz. Emellett megtakarítod a fűtést és a világítást is.

— Mondasz valamit, köszönte meg a tanácsot a nagykereskedő, — megfontolom a dolgot.

Az ipari munkaadók céhei helyet kérnek a betegpénztár igazgatóságában

A temes tartományi öt munkaadó cég: élelmezési, ruházkodási, borbély, építész és asztalos céhek vezetőségei közös beadvánnyal fordultak a munkügyi minisztériumhoz és kérték, hogy a céhtörvény alapján oszlassa fel a betegsegélyző pénztárak igazgatóságát és nevezzen ki új igazgatósági tagokat az egyes céhek képviselőiből.

A céhtörvény ugyanis kizárólagossági jogot ad az egyes céheknek arra vonatkozólag, hogy úgy a munkakamarákban, mint a betegsegélyző pénztárakban, de minden olyan intézménynél, ahol az iparosok érdekei képviselőre szorulnak, az egyes céhek maguk nevezzék meg képviselőiket a vezetőségben, mert ezek lesznek hivatottak az iparosérdekeket képviselni.

Törvény készül az ipar és kereskedelem fellendítésére

A gazdasági minisztériumban előkészületek folynak a kereskedelemnek, főleg a nép ellátására fontos kereskedelmi lerakatoknak a fellendítése tárgyában. Evvel kapcsolatosan tervezet készült az oborok és a vásárok törvényének korszerű módosításáról. Foglalkoznak a reformtervek, a tőzsdék élettel megtöltésének lehetőségeivel is, miután megállapította a minisztérium, hogy igazi tőzsdén kötött ügyletek egyáltalában alig vannak, s ennek folytán az áralakulás ellenőrzése és irányítása lehetetlen. De ugyanígy lehetetlen megállapítani azt is, hogy adott időben milyen kereskedelmi feltételek mellett történnek az ügyletkötések. A tőzsde működésének komolyabbá tételétől egyben azt is lehet várni,

hogy külkereskedelmi viszonylatban az árúk kifogástalanok és egyöntetűsége törekvők lesznek. A termény, fa, élő állat és petróleumnál fekszik leginkább kézen a tőzsde kötések tényleges megvalósítása. Az értéktőzsde reformja is régen vajudik és most fog eldőlni a végleges szabályozás. Döntésre kerül a határidő üzletek vitatott kérdése is. A mintavásárok rendszeresítése is kormányterv. Végeredményben a tervezetek helyi vonatkozásban az oborok és a vásárok rendezését, kerületi méretekben az országos vásárok és a tőzsdék felújítását és nemzetközi vonatkozásokban a mintavásárok megszervezését vették célba.

Mi en illeték fizetendő a katonai szo'gát elhalasztásánál

Az 1939. április 1-én kelt törvény rendelkezése szerint a tényleges katonai szolgálat elhalasztására irányuló kérések beadásánál a felmentési illeték befizetéséről szóló nyugtanyom adandó be. Ezen felmentési illeték a következő tételekből tevődik össze:

1. Állandó jellegű illeték 800 lei.
2. Ha az elhalasztás tanulmányok befejezése címén kérik, úgy még külön 2000 lei fizetendő, ha a kérelmező tanulmányait belföldön folytatja és 8000 lei, ha külföldi iskolákat látogat.
3. Az első három évben fizetendő 10 százaléka az állami adónak, mely akár a besorozott katoná, akár annak szülei terhére az adófökönyvben 5 százaléka az adónak. A fizetések, nyugdíjak, vagy bármely ingó jövedelem után a törvény ezen pontoknál a jövedelem 7 százalékában állapítja meg az illetéket.

A törvény végrehajtásánál megállapítást nyert, hogy a fizetések és ingó jövedelmek után megállapított illeték túlzottan magas és az 1939. július 28-iki rendelet törvény oda módosítja ezen illetéket, hogy a 7 százalék nem a jövedelem, hanem annak adója után számítható.

A 3. szám alatti illetékek 3 év után felére szállnak le.

A 3. szám alatti illetékek 3 év után felére szállnak le.

Harmannoöt szatmármegyei iparos kap kedvezményes gépeket.

Coman Simion, szatmármegyei prefektus Iancu Simionescu munkakamarai elnök, Radu munkügyi alfelügyelő, Marcu faipariskolai igazgató és Soós ipari munkaadó társaságában tanulmányozta a román iparosok gépekkel és szerszámokkal való felruházásának kérdését. A bizottság 35 szatmári, illetve nagybányai körzetbe tartozó iparost terjesztett fel a munkügyi minisztériumnak, mint olyat, akik megfelelnek az előírt feltételeknek. A felszerelés árát az iparosok tíz év alatt törleszthetik le.

AZ IPAROS

Megjelenik minden második pénteken.

Előfizetési ára egész évre intézményeknek és nagy adóknak 1000 lei, félre 500 lei. Iparosoknak egész évre 300 lei, félre 150 lei, negyedévre 75 lei.
Redakcia és adminisztráció — Szerkesztőség és Működőhivatal — Redaction und Administration:
Hirdetések négyzetcentiméterre 6 lei. Eves közzététel díjrendszere.
Arad, Căminul Industrieilor — Iparos Otthon — Strada Brănișanu 18.

Arad város is építhet házi kezelésben

Közlöttük volt annak idején a minisztertanács határozatát, amely a községeknek és megyéknek megengedte, hogy összes új építkezéseiket és pótelépítkezéseiket, javításait saját kezelésben végezhessék saját és megyei műszaki szolgálatuk teljes felelőssége mellett. Most minisztertanácsi határozat jelent meg, amely ezt az augusztus 30-iki jogszöveget kiegészíti a törvényhatósági városokra és a kormányzóságokra is. Ezek korlátlan összeg erejéig végezhetik építési és renoválási munkálataikat saját kezelésben, azonban a műszaki szolgálatuk ellenőrzése és közvetlen felelőssége alatt, amelyhez járul a polgármester, illetve a királyi szék tartó személyes felelőssége is azért, hogy a közpénzekkel ne pazaroljanak.

— **Semmitősségi döntés a nemzeti munka védelméről.** A semmitősség érdekes jogi kérdéssel foglalkozott a nemzeti munka védelméről szóló törvény tárgyában. A kérdés az, ha egy cégnek több gyára van, akkor a törvényben említett arányszám meglete gyáranként vizsgálendő-e, vagy az egész cégre együttesen. A Fildermann-műveknek több ipari üze me van és csak némelyikében nincsen meg az arányszám, de maga részvénytársaság — tehát az üzemek összessége — megfelel a törvényes követelménynek. Emiatt a céget megbírságotlák és az a végzés ellen közigazgatási keresettel élt. A kereset a bucurestii ítélőtábla elutasította azzal az indoklással, hogy üzemként és nem cégenként kell eleget tenni a törvényes arányszámnak. A semmitősség IV. tagozata ezt az ítéletet megerősítette azzal, hogy a Fildermann-vállalatok felfolyamodását elutasította.

— **Rohamos áremelkedés a fém piacon.** Az általános áremelkedések frontján talán egyetlen szükségleti cikkben sem mutatkozik olyan nagymértékű drágulás, mint a fém piacon. A kisiparosok panaszkodnak, hogy az ócska sárgaréz, amelynek júniusban kilónként 22 lei volt az ára, elérte a 40 leit, az ugyancsak ócska vörösréz a június 32 leiről 61 leire szökött fel. Kuriozumnak ázt beszélnek, hogy az egyik nagyvárad szeszgyár azzal a gondlattal foglalkozik, hogy leszerelteti a gépeit és azok részalkatrészeit eladja ócskaréznek, mert így jobban jön ki, mintha a gyárat üzemben tartja. Az ócskarézet a temeavári és aradi ügynökökön kívül a brassói rézhengermű is vásárolja, innen az áremelkedés. Sokkal feltűnőbb a drágulás az angol ónnál, amely júniusban kicsinyben 280 lei volt kilónként, most 610 lei. A horgany júniusban 38, most 58 lei kilónként, az ólomcsó a június 28 leies árral szemben 44 lei kilónként.

— **A timárok nyersbőr ellátása.** Az aradi kereskedelmi és iparkamara felhívja az arad megyei összes timárokat, hogy hozzák a kamara tudomására, ha a nyersbőr beszerzése körül nehézségek mutatkoznak és közölik a kamarával, hogy a bőrkereskedelem jelenlegi szabályozása mellett meg tudják-e szerezni — ha nehézségek árán is — az iparuk üzéséhez szükséges nyersbőröket. Amennyiben ezt a nyersanyagot nem tudják beszerezni, úgy folyó hó 28-ig, szombat déli 12 óráig jelentsek be a kamaránál nyersbőrszükségletüket, jelöljék meg, hogy hány darab 16 kilogramnál súlyosabb bőrre van szükségük egy hónapban s hogy meg vannak-e elégedve, ha havonként vagy negyedévenként kapnák ezt a mennyiséget. A kamara a szükségletekről jelentést kíván tenni a nemzetgazdasági minisztériumnak és azok kiegészítését a nyersanyagellátási hivataltól fogja kérelmezni, amely egyedül jogosult, hogy a mészárosoktól a nyersbőröket összegyűjtse. A kamarához intézendő bejelentéseket a timárok saját kezűleg írják alá és személyileg felelősek a közölt adatok helyességéért.

Külön országos alap létesíti a katonai behívott alkalmazottak kártalanítására

Ralea munkügyi miniszter értekezletre hívta egybe a munkaadókat és munkások képviselőit, a katonai szolgálatra behívott alkalmazottak és munkások illetményeinek rendezése ügyében. Az értekezleten Stavri Cunesco államtitkár elnökölt. A munkások és tisztviselők megbízottai rámutattak arra, hogy azok a vállalatok, amelyeknek sok alkalmazottját hívták be, nagyon meg vannak terhelve, viszont a hadfelszerelésre dolgozó vállalatok eme terhek alól mentesülnek, mert alkalmazottaik és munkásaik az üze meik számára vannak koncentráva. Eppen ezért egy külön alap létesítését ajánlották, amely alapba minden vállalat megfelelő illetéket fizetne be és ebből az alaphoz fizetnék a bevonultak illetményeit. A munkaadók delegátusai könnyítéseket kértek a megterhelt vállalatok számára és más megoldásokat ajánlottak. Az értekezlet után Cunesco államtitkár felkérte a munkaadók s munkások képviselőit, hogy kívánságaikat minél előbb memorandumban juttassák el a munkügyi miniszterhez, aki aztán dönteni fog a kérdés rendezése ügyében.

— **A talpbőr áremelkedése.** Az ország bőrgyárai a napokban a talpárakat 3 százalékkal felemelték, amit a nyersanyagdrágulással indokolnak. Ez a második emelés, amit a talpgyárak szeptember 1. óta keresztülvittek.

NA ÉS MELYIK A VEVŐ?

— *Oh, a jó kereskedő már akkor megismeri a vevőt, amikor bejön az üzletbe.*

— *Hogyan?*

— *Ha bejön egy ur, leveszi a kalapját és összeüti a bokáját, — az valamelyik egyesület számára gyűjt.*

— *Aztán?*

— *Ha bejön egy ur, nem köszön és még a kalapját sem veszi le...*

— *Az a vevő.*

— *Nem. Az végrehajtó.*

— *Na és melyik a vevő?*

— *Aki egyáltalán nem jön be.*

— **Drágul a hó- és sárcipő, gumihány miatt.** Egyes gyárak közölték a cipőkereskedőkkel, hogy a megrendeléseiket nem tudják leszállítani. Ezt az intézkedést a gyárak azzal indokolják a körlevélben, hogy a nyersgumit exportáló államok kiszállítási tilalma folytán a romániai piac gumival való ellátásának folytonossága ezidő szerint megszakadt és a téli rendelések elkészítéséhez szükséges gumimennyiség, amely egyébként utban volt már, nem érkezhett az országba. Az előre nem látott körülmény következtében, amely kimeríti a vismajor fogalmát, a felvett rendelések leszállítását a gyárak sem mennyiség, sem szállítási határidő tekintetében, garantálni nem tudják. Az esetleg még elvégezhető szállításokkal kapcsolatosan a körlevél közli, hogy az összes nyersanyagárak emelkedésének és nyersanyagot szállító gyárak fizetési feltételeinek megszigorítása következtében a gyárak kénytelenek új árjegyzéket kiadni, amely visszavonásig érvényes, az árut pedig egyelőre kizárólag utánvét mellett szállítják.

A gyakorlatra behívott katonák családjainak nyújtott segély nem esik fizetési adó alá.

A törvény kötelező intézkedése folytán, a gyakorlatra bevonult katonák családtagjai azoknak félfizetésére, mint családi segélyre tarthatnak igényt, ha a bevonult munkaadójának ötnél több alkalmazottja van, üzemét folytatja és az alkalmazott legalább két évig szolgálatban állott.

Ezen családi segélyek nem esnek az adótörvény szerinti fizetési adóval terhelt jövedelmek sorába és így ezek után fizetési adó sem ro vandó le. Hasonlóképpen nem fizetendő ezen családi segélyek után sem betegsegélyző, sőt baleset járuléka, miután azok fizetési jellegével nem bírnak.

ANTIALKOHOLISTA.

Adris gazda beül a kocsmába, rendel egy liter bort és egy cugra leiszza. A szomszéd asztaltól István gazda:

— *Na, koma, ugy látom, jól csuszik a bor.*

Adris gazda köp egyet és így szól:

— *Hát ha még szeretném.*

— **A nagyobb cégek kötelezettségei a légvédelmi törvénnyel kapcsolatban.** Az aradi kereskedelmi és iparkamara újból felhívja a kerületéhez tartozó cégek figyelmét a légvédelmi törvény (megjelent a hivatalos lap március 6-iki 55. számában) 41. szakaszának ama rendelkezésére, amely szerint a törvény megjelenésétől számított 30 napon belül azok a társas formában működő cégek, tehát betéti-, közkereseti-, vagy részvénytársaságok, melyeknek legalább ötszáz ezer lei alaptőkéjük van, továbbá azok az egyéni cégek, amelyeknek legalább egymillió lei alaptőkéjük van, kötelesek voltak a légügyi- és tengerészetiügyi minisztériumhoz (Ministerul Aerului si Marinei, Casa Fondului National al Aviatiei) nyilatkozatot beadni, amelynek tartalmaznia kellett a vállalat elnevezését, jogi formáját, (egyéni vagy társas cég), székhelyét, tárgyát, a kihasználási módot (saját kezelésben, vagy bérletben), a géperőt, a munkások és az adminisztrációs személyzet számát, valamint a vállalat tárgyát alkotó építkezések leírását, a vonatkozó tervrajzzal. Ehhez a nyilatkozathoz csatolni kellett két példányban az 1937. évről szóló mérleget, nyereség-veszteség számlát és a leltárt. Ugy a nyilatkozatot, mint a mellékleteket az egyéni cégeknél a cég főnökének, a társas cégeknél pedig a cégjegyzésre jogosított személyeknek aláírásukkal hitelesíteni kellett. A kamara felkéri mindazokat a cégeket, amelyek esetleg még nem tettek volna eleget e törvényes kötelezettségüknek, haladéktalanul küldjék be a fenti okmányokat a légügyi és tengerészeti minisztériumhoz, mert ellenkező esetben büntető eljárást indítanak ellenük.

— **Az ókirálysági likörgyárak is emelték az árakat.** A szeszszitalok luxusadójának fel emelésével kapcsolatban, amint azt közöltük, az erdélyi és bánági likörgyárak is megfelelően emelték áraikat. A napokban értekezletet tartottak az ókirálysági likörgyárosok is, amikor is ugyanolyan áremelést határoztak el, amilyent az erdélyi és bánági likörgyárak keresztülvittek.

Kovács Ferenc a saját, valamint gyermekei: Annus férj, Herold Józsefné, Gizi férj, Ungur Viktorné, ugyszintén az alulírottak nevében is mély szomorúsággal, de a Mindenható szentséges akarataiban megnyugodva tudatja, hogy önfeláldozó hitves, a legjobb anya, anyós, nagyanya, testvér, sógornő és rokon

KOVÁCS FERENCNÉ

szül. Egry Anna

f. évi október hó 23-án, d. u. fél 4 órakor, áldásos életének 70-ik, zavartalan boldog házasságának 42-ik évében, hosszas szenvedés után visszaadta neimes lelkét Teremtőjének.

Drága halottunk hült tetemét szerdán, október hó 25-én, délután 4 órakor fogjuk az Eternitatea (felső) temető halottas csarnokából a róm. kath. egyház szertartásai szerint történt beszentelés után családi sírkertünkben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő gyászmise-áldozat az elhunytak lelki üdvéért f. hó 26-án, délelőtt 9 órakor fog a helybeli főtiszt. Minorita-atyák szent tegyházában az egek Urának bemutatni.

Pihenése csendes, drága emléke áldott legyen!

Arad, 1939. október 23-án.

Herold József, Ungur Viktor vejei.

Herold Anikó, Herold Magduska unokái.

özv. Mikó Mihályné szül. Egry Rozália, Egry János és neje, Bagó Jánosné sz. Kovács Ágnes,

Kovács József testvérei, sógornői és sógorai.

Ugyszintén a többi rokonság és jóismerősök nevében is.

(Minden külön értesítés helyett.)

Limbeck. Fabrica de cosciuguri si întreprindere de înmormântări Str. Metianu. — Telefon: 1093.

Jogesetek a kisipar köréből

Baleseteket három napon belül be kell jelenteni a társadalombiztosítónál

Egy iparvállalat három napon túl jelentette be a balesetet, amelyet egyik munkása az üzemenél szenvedett. Ennek következtében a társadalombiztosító törvény 104. szakasza alapján az ügyet a munkabíróshoz tették át a büntetés kiszabása végett.

A munkabíróság a céget felmentette azzal az indoklással, hogy a törvény szövegében nem szerepel az a határidő, amelyen belül a balesetet be kell jelenteni és csak a törvény végrehajtási utasításának 44. szakasza állapítja meg azt, hogy a baleset három napon belül bejelentendő. Ez viszont a törvényszöveget nem pótolhatja és ezért figyelembe nem vehető.

A társadalombiztosító pénztár fellebbezése folytán az ügy a törvényszék elé került, amely az ügy újra tárgyalását rendelte el és az iratokat visszaküldte a munkabíróshoz azzal a kérésrel, hogy az említett törvény végrehajtási utasítását vegye figyelembe. A törvényszék határozata ellen a cég felülvizsgálattal élt a táblához és arra hivatkozott, hogy az ügyben nem illetékes a munkabíróság. A tábla a törvényszék határozatát hagyta helyben és kimondta, hogy bár az ilyen bíróságok a közadók behajtásáról szóló törvény alapján hajtandók be és nem büntetőjogi, hanem polgári jellegűek, — mégis a munkabíróságok felállításáról szóló törvény alapján a munkabíróság illetékes az ügyben eljárni, mert a társadalombiztosítási törvény 104. szakasza nemcsak a büntető jellegű kihágások, hanem az ilyen polgári jellegű pénzbüntetések kiszabását is a munkabíróságok hatáskörébe utalta.

Egészségtelen ipari üzemek elhelyezése

A szennyvíztisztító III. tagozatának 795/1937. számú alatti hozott elvi határozata.

Az egészségtelen ipari üzemekről szóló 1934-ben hozott rendelkezés első szakasza meghatározza, hogy mi tekintendő egészségtelen ipari üzemnek.

Illetékezni kell a nem közokiratban kötött vállalkozási szerződéseket is

Miniszeri rendelet az április 1. előtt létrejött munkavállalásokról

Az április 1-én életbelépett adótörvény módosítás szerint a vállalkozók az ő építési és egyéb munkavállalataik után eltérően az eddigi rendszertől, nem kimutatott tiszta hasznuk után fizetnek kereskedelmi, vagy szabad foglalkozási adót, hanem minden egyes munkavállalási szerződésükről valamást tartoznak adni. Adójukat a szerződési vállalkozási összegek alapján, egy hivatalosan megállapított hasznoszállék számításával állapítják meg és az év folyamán tényleg befolyt vállalati ár arányában tartoznak ezt befizetni. A törvény a szerződések szigorúbb ellenőrizhetése végett hitelesített munkavállalási szerződéseket ír elő. Nem in-

tézkedik azonban arról, mi a következménye annak, ha a szerződés mégis magánokirat formájában jön létre, hitelesítés nélkül. A kivető pénzügyi hatóságok arra hajlottak, hogy az ilyen szerződéseket egyszerűen és minden további vizsgálat nélkül félretegyék és szabad becsléssel állapítsák meg az adóalapul számítandó vállalkozási összeget. Ez az eljárás a zürsavarok tömegét és a fellebbezések és bírói panaszok végtelenségét hozta volna létre. Megokolatlan lett volna ez a rendszer azért is, mert

áprilisig nem volt előírva a szerződések hiteles formája,

maga az állam sem alkalmazta ezt a formát és így tömegesen maradtak folyamatban szerződések, amelyek kétségtelenül a valóságot tartalmazták, de hitelesek még sem voltak. A pénzügyminiszter most rendezte a kérdést és elrendelte, hogy az állammal és más közintézményekkel kötött

nem hitelesített szerződéseket minden vita nélkül úgy kell elfogadni, ahogy írva vannak,

mert ezeknél még a kétség árnya sem foroghat fenn. Magánfeleknek 100.000 leig menő vállalati szerződéseit is ugyanígy hitelesnek kell tekinteni és az adót azok szerint kell kivetni, ha csak tényleges bizonyítékokat nem mutathat fel a kincstár arra, hogy ezek károsító céllal hamis adatokat tartalmaznak. A 100.000 leien felüli magánvállalati szerződéseket is a hitelesekkel egyformán kell kezelni, azokat tehát nem szabad egyszerűen félretelni és becslési eljárásához folyamodni, hanem

magukat a szerződéseket kell beható ellenőrzés tárgyává tenni és összevetni egyéb bizonyítékokkal,

mint pl. az adóvallomással, a könyveléssel, a szakértői átszámításokkal. A vállalati szerződéseket azonban, akár hitelesítik, akár nem, az 1.4% fokozatos bélyegilleték befizetésével illetékezni kell és a repülőbélyeg egy ezrelékét is be kell fizetni minden esetben.

Eszerint ilyennek az az ipari üzem tekintendő, amely az emberi egészséget sérti.

A törvényrendelet 32. szakasza szerint a 3. osztályba sorozott egészségtelen ipari üzemek csak a város kerületén helyezhetők el, míg a 4. csoportba sorozott ipari üzemek csak a város határától egy kilométernyire működhetnek. A város külterülete legészlelő határa, vagyis a periféria kifejezés alatt,

ahol az egészségtelen ipari üzemek elhelyezhetők, jogilag az értendő, hogy ott már lakóházak nincsenek, jogi szempontból tehát a külterület ott kezdődik, ahol megszűnnek a lakóházak. A 3. osztályba sorozott ipartelepek tehát ezeken a helyeken kaphatnak működési engedélyt.

Közl: Kéle Sándor dr.

ASMA

Írta: HARSANYI ZSOLT

1.

A hajón egy testvérpárral ismerkedtem meg. Először házastársaknak néztem őket, de mihegyi néhány mondatot váltottunk, tévedésem azonnal kintűnt. A férfi francia mérnök volt, negyvenes, igen jó külsejű, korán öszülő. A nő alig egy, vagy két évvel lehetett fiatalabb, áldott lélek, az a vöröskeresztes típus, aki csak akkor érzi jól magát, ha életét másoknak adhatja. Mint elejtett szavakból kintűnt, a nővér valaha rövid ideig férjével is volt, de korán özvegyesre jutván, fivéréhez költözött és annak házáat vezette.

Egyszer megjegyeztem, hogy milyen kedves benyomást teznek így ketten, egymás iránt való gyengéd figyelmességükkel: bizonyára kitűnő harmoniában élnek. Az az életforma, amelyet választottak, kitűnően pótolhatja mindkettőjük számára a házasságot, sőt sok tekintetben jobb lehet annál. A leány fejét rázta.

— Nem, én azt szeretném, ha Jean megházasodnék. Sajnos, erre nincs remény.

— Miért ne volna? Egyszer csak talál valakit, aki hozzávaló, beleszeret és minden rendben lesz.

— Nem, nem, ez aligha fog megtörténni.

Éretem, hogy a megjegyzés mögött történet rejtezik, de nem akartam faggatni. A férfi azt a benyomást is tette, hogy sok mindenben ment keresztül. Mivel az értelmes ember volt, társalgásában gyönyörködni lehetett volna, csak az zavart, hogy egy ponton nem ismerte a tréfát és féktelenül egyoldalúan mutatkozott: nevesen szidta a fehér ember ugynevezett civilizációját. Ha

erről volt szó, valami keserű és érthetetlen vadság fogta el.

Végre egy éjszaka, mikor sokáig némán álltunk egymás mellett a korlátnál és bámultuk a sötét vizet, beszélni kezdett és elmondta történetét.

2.

Nagybátyja magasrangu katona volt, akit a francia kormány Szíriába helyezett, mikor a külpolitika fordulatát. Franciaország ölébe ejtették Szíria felügyeletét. Jean gazdag ember volt és betegeskedett: orvosai idegen éghajlatot ajánlottak neki. A testvérpár tehát elutazott a nagybácsit hosszabb időre meglátogatni. Az egy tengerparti kisvárosban állomásozott.

A kisváros fekvése elragadta őket. Meredek domboldalt aljában nyüzsgött a kikötő élete. Itt európai izlésű szálló büszkélkedett, s akadt még egy-két modern épület, amelyek mindenütt egyformák. Ez nem is volt nagyon érdekes. De a benszült kisváros, amely a meredek domboldalra ragasztott fehér viaskók zsufolt és festői tömkelegéből állott, magának a Keletnek ősi érdekességét jelentette számukra. Ide mentek lakni. Megvették egy benszült házát, belül berendezték a maguk izlése szerint (fürdőszobával, zongorával, rádióval és letelepedtek.

A szomszéd házában szíriai özvegy lakott egyetlen leányával. Feltűnő, sőt mehökkentő szépség volt ez a leány. Amellett gazdag, nevelőintézetben végzett és jól beszélt franciául. Jean már egy heti ismeretség után halálában beleszeretett. Asma, — így hívták a lányt, — nem vette rossz néven a francia férfi rajongását, de egyelőre csak hagyta rajongani. Órák hosszat beszélgettek naponta, egyiknek sem volt semmi dolga. Ez szinte kizárólag a faji kérdésekről vitatkoztak, származásuk két

különböző világáról. Keletről és Nyugatról. A férfi olyan szerelmes volt, hogy a leánnyal együtt annak városát, fáját, népét is mélyen megszerette.

— Uj világot varázsolok ide térted, — mondta neki, — európai civilizációt fogunk teremteni, egészségügyet, tisztaságot, szemorvosokat, mindent.

— Minek, — rázta fejét Asma, — mi mások vagyunk, mint ti. Nekünk így jó. Szeress engem úgy, ahogy vagyok.

De a szerelmes férfi nem tágitott. Népmegváltó gondolatai egyeztek a nagybátyja által képviselt kormány szándékaival. Nem került sok nehézségbe kivinni az első nagy lépést: a kisvárost csatornázták. A domboldalt munkássereg lepte el, csákányos emberek dolgoztak a fehér házikók között felárkolt talajban. A munkálatokat maga Jean vezette.

Asma mégsem volt meggyőződés. A férfi odaadása megindította ugyan és most már hajlandó volt hozzá menni feleségül. A döntő szót akkor mondta ki, mikor az új csatornarendszert átadták a forgalomnak. Elhatározták, hogy három hónap múlva megtartják az esküvőt. Jean mint vőlegény tulajradó boldogsággal magyarázta, milyen egészséges, modern város támadt itt a régi helyén. Asma csendesén, megbocsátó mosollyal hallgatta.

3.

Kevéssel az esküvő előtt Asma beteg lett. Bajja eleinte mulónak látszott, de aztán megállapították a borzasztó valóságot: pestist kapott. A franciák által alapított vadonatúj kórházba vitték. Ugyanakkor más megbetegedési eseteket is jelentettek. Először kettőt, aztán tízet, aztán hetvenet. A kisvárost szörnyű iramban lepte el a ragály. Jean éjjel-nappal ott volt szerelmese mellett a kó-

Felüggeszítették a magasabb zeneszerzői díjakat addig, amíg a minisztérium áttanulmányozza a vendéglősök emlékiratát

Az aradi vendéglősök küldöttsége, amely Bucurestiben az új zeneszerzői illeték ügyében járt el, visszatért Aradra. A zeneszerzők egyesülete közölte, hogy lényegesen felemeli a zeneszerzői illetéket és egyidejűleg az illeték fizetése terén teljesen új rendszert vezet be. Az emelés az első és másodosztályú vendéglők és kávéházak esetében az eddigi illeték négyszerese, a többi helyiségeknél pedig negyven százalékos illetékemelés akarnak végrehajtani.

A vendéglősök úgy az emelés, mint az új rendszer ellen tiltakozásukat jelentették be és kihallgatáson jelentek meg Penescu szenátor vezetésével a művészeti minisztériumban. Divescu vezértitkáránál, akinek emlékiratot nyújtottak át. A vezértitkár közölte az érdekeltekkel,

hogy az ügyben összehívja a minisztérium állandó bizottságát a kérdés áttanulmányozása végett. Penescu szenátor kérésére megígérte a vezértitkár, hogy bizottság ülésére meghívja a Sfatu Negustoresc képviselőit is. Egyben közölte a vezértitkár, hogy rendeletileg utasítják a zeneszerzők egyesületét a sérelmes intézkedés végrehajtásának felfüggesztésére indaddig, amíg a minisztérium az ügyben döntést nem hoz. Így tehát egyelőre a vendéglők a régi zeneszerzői illetéket fizetik.

A bucurestii vendéglősök egyébként azt kérik, hogy a jövőben az illetéket ne ők, hanem a zenészek fizessék és ha a kérdést másképp nem tudják megoldani, akkor fokozzák a zeneszerzők jövedelmét a kották árának felemelése formájában.

Nagy áremelkedés részben, angol ónban, ólomcsőben és horganyban,

Az általános áremelkedések frontján talán egyetlen szükségleti cikkben sem mutatkozik olyan nagyértékű drágulás, mint a fémpiacon. A kisiparosok panaszkodnak, hogy az ócska sárgaréz, amelynek júniusban kilónként 22 lei volt az ára, elérte a 40 leit, az ugyancsak ócska vörösréz a júniusi 32 leiről 61 leire szökött fel. Kuriózumnak azt beszélik, hogy az egyik nagyvárosi szeszgyár azzal a gondlattal foglalkozik, hogy leszerelteti a gépeit és azok részalkatrészeit eladja ócskaréznek, mert így jobban jön ki, mintha a gyárat üzemben tartja. Szamos-tartomány területén ócskarezet a temesvári és aradi ügynökökön kívül a brassói rézhengermű is vásárolja, innen az áremelkedés. Sokkal feltűnőbb a drágulás az angol ónnál, amely júniusban kicsinyben 280 lei volt kilónként, most 610 lei. A horgany júniusban 38, ost 58 lei kilónként, az ólomcső a júniusi 28 leies árral szemben 44 lei. Horgany júniusban 38, most 58 lei kilónként,

DE IGEN...

Skót és Skótné elmennek egy zenés kávéházba. Letűnnek a legjobb helyre és Skót egyetlen szendvicset rendel, és a felét a felesége tányérjára teszi. A férj eszik, az asszony nézi.

A pincér, aki a hátuk mögött áll, kissé maliciósan mondja:

— A nagyságos asszony nem eszik?

— De igen, — mondja az asszony, — csak a fogsort várom.

házban, a fertőzés veszedelmével nem törődött. Nővére is segített ápolni. De az ápolás keveset segített. Asma állapota rohamosan rosszabbodott.

A hatóság ezalatt megfeszített erővel dolgozott. A tüzetes orvosi vizsgálat megállapította, hogy a heves fertőzést patkányok okozták: valami bacillushordozó hajó fordult meg a kikötőben s ennek mérgezőanyagát vitték szét a patkányok, még pedig igen természetes úton: az új csatornázás csőhálózatán. Ők fertőzték meg a viruló, nyugalmatlan hegyoldalt. A szakértők megállapították azt is, hogy a rettenetesen elharapódzott ragály elfojtására csak egy mód van: felégetni a fertőzött helyiséget. Ezt rögtön végre is hajtották: a katonaság felgyújtotta a domboldal házait.

A hatalmas tűz lángja bevilágított a tengerparti kórház ablakain. Asma szobájába is. Asma mindent tudott.

— Jean, te öltél meg engem is, népemet is, városomat is. Gyűlöllek.

Elfordult völgyégyétől. Az hiába rimázkodott hozzá sirva, többet nem felelt neki. El is vesztette eszméletét, meghalt. A város porig égett.

4.

— Tudja, mi maradt az édes, virágzó kisváros helyén? Fekete sebhely. Borzasztó fekete sebhely. De nemcsak ott a szíriai domboldalon. Itt a szíriai domboldalon.

— Érttem az ön fájdalmát, — feleltem, — de ott új város fog épülni, modern, egészséges, tiszta. A nagy átalakulások áldozatokkal járnak. Ezért még nem kell pácát törni a civilizáció fölött.

— Lehet. De ez nem érvelés dolga, hanem érzése. Én most is szerelmes vagyok Asmába, akit én ölttem meg, s ezen nem lehet segíteni többé. Hídeg van, gyertünk aludni.

Nincs visszaható ereje a múlt év decemberi cégtörvénynek

Nagyjelentőségű döntést hozott a marosvásárhelyi ítélőtábla Mikó-tanácsa a maros, csik. és udvarhelymegyei kereskedő-társadalom egy igen fontos kérdése ügyében.

A múlt év decemberében életbe lépett az új cégjegyzési törvény, amely a cégbejegyzést egyszerűsítette és különleges engedélyhez kötötte.

Még a törvény életbeléptetése előtt ennek a három megyének a területén számos cégbejegyzési kérést nyújtottak be az iparkamarához, amely azokat csak az új törvény kihirdetése után vette elő és a mintegy ötven cégbejegyzési kérés ügyében kivétel nélkül elutasító döntést hozott.

kamara cégjegyzési hivatalának döntése ellen az érdekeltek tiltakozással éltek cégjegyző hivatal vezetésére kirendelt bírónál, azonban a bíró döntése is elutasító volt. Cégbíró határozata ellen a törvényszékhez fellebbeztek, amely szintén arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bejegyzési kéréseket az új törvény szerint kell elbírálni. kereskedők és iparosok azonban ebbe sem nyugodtak ele s felfolyamodással fordultak a marosvásárhelyi táblához.

tábla most döntött az ügyben és kimondta, hogy

az 1938. decemberi cégjegyzési törvénynek nincs visszaható ereje és így a cégbejegyzési kéréseknek eleget kell tenni.

HAZASELET.

Cinege nagy papucs volt és ha néha ilyesmit mert mondani: o lakásom, a pénzem, a gyermekem, a felesége rögtön ráförmédt:

— Micsoda hancegés ez már megint, Adolf, nagyon jól tudod, hogy nálunk minden közös, a lakásunk, a pénzünk, a gyermekünk és minden, megértetted?

Egyikben Cinege lázasan keresgél valamit a szobában.

— Mit keresel? — kiáltott rá a felesége.

— A nadrágtartómat, — hebegte Cinege

Rendület a külföldi állampolgárok munkavállalásáról.

A minisztérium a napokban rendeletet bocsátott ki, amelynek értelmében Romániában önállóíthatják magukat, vagy munkát vállalhatnak azok a külföldi állampolgárok, akik olyan országból származnak, amellyel Romániának ebben a kérdésben kölcsönöségi szerződése van. Ezek az országok a következők: Anglia, Argentina, Belgium, Brazília, Bulgária, Dánia, Egyiptom, Svájc, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Olaszország, Jugoszlávia, Magyarország, Lettország, Svédország, Törökország és az Egyesült Államok. Az említett országok állampolgárai munkavállalási lehetősége természetesen az érvényben levő munkatörvények és rendelkezések által megszabott határokok között mozog.

= Tarifa emelés a vasutnál. A hivatalos lap most közli a már régebben előkészületben volt vasuti tarifa emelés rendeletét. E szerint a vasut azon kiadásainak a fedezésére végett, amelyeket a nemzetvédelem érdekében teljesít, 1939 szeptember 15-től kezdődő idővel másfél évi tartamra külön 5% illetve 10% tarifaemelés által kap fedezetet. Az emelés a ma érvényben lévő, tehát a 10, illetve 15% emelés utáni tarifa alapján számítottatik. Öt százalék emelés jár a személyszállítási tarifánál és 10% az összes áruszállítási és kezelési tarifák után. A tarifa pótdíjai, supplementjei a mostani felemelt összeg alapján számítottatnak. Nem esnek emelés alá a bélyegjegyekkel fizetett szállítmányok és a Bucurestibe szülő tűzfazállítmányok.

A legmodernebb szólé-plisszé

különböző mintákban, ú. m. fekvő-, álló- és legyező-plisszé, álló és gömbölyű guvré minden méretben, a legszebb kivitelben. TÓTH ERZSI, Eminescu-uca 15. szám.

= A légvédelmi beszerzéseket a hatóságok közvetlenül megrendelhetik bármely összeg erejéig. A minisztertanács a hivatalos lapban közzétette azt a határozatát, hogy a helyi közigazgatási hatóságok korlátlan összeg erejéig jogosultak a légvédelemhez szükséges anyagokat és munkálatokat megrendelni és elvégeztetni közvetlen tárgyalások alapján és egyszerű ajánlatok elbírálása mellett, amelyeket a megfelelő cégektől és vállalkozóktól bekér. Egy másik minisztertanács határozat ugyanakkor kiterjeszti a helyi közigazgatási hatóságokra is az 1934. évi október 10-i minisztertanács határozatnak a megrövidített árverési határidők igénybevételeire vonatkozó rendelkezéseit.

Aradi Polgári Jótékony Egyesület

Határozat Segélyező Csoportja.

Directiunea Grupelor de Ajutor în caz de deces a Românilor Civile de Binefacere din Arad prin acțiunea comunitară cu asociatii, cu cotizațiunile de deces sunt scadente până la următorul curenț:

Az Aradi Polgári Jótékony Egyesület Határozat Segélyező Csoportjai Igazgatósága emeltem kéri a tagjait, hogy a náluk levő járulékok a következő sorozatokig esedékesek:

In Grupa I. Csoportban: V. I. Iuliu Farkas Gyuláné 1037, Etelca Horváth Etelka 1038, Vád. Elena Crucean Iona 1039.

In Grupa II. Csoportban: S. I. Teodor Zomonicéan Tódor 1087, V. I. Antoniu Harma Antalné 1088, Vád. Elena Crucean Iona 1089 számig esedékes a fizetés.

Aradi Iparosok Temetkezést Segélyező Csoportja

Directiunea Grupelor de Ajutor de Inmormântare a Industriștilor din Arad face cunoscut membrilor cari sunt în restanță cu cotizațiunile lor, să achite restanțele în interesul lor propriu, fiindcă în conformitatea §-ului 14 și 15 din statute cotațiile lor de membri respire automatic, adică dacă membrul decedează între timp, nu se poate scorda ajutoarea. Cotizațiunile sunt scadente după următoarea membri decedati:

Az aradi Iparosok Temetkezést Segélyező Csoportja igazgatósága értesíti a csoport azon tagjait, akik halálukkal járulékaikkal hátralékban vannak, azt saját érdekükben rendezzék, mert a csoport szabályzatának 14. és 15-ik §-a értelmében tagsági joguk automatic megszűnik, azaz ha a tag közhívalhal, a segély nem folyósítható.

A fizetés a következő elhunyt tagjaink után esedékes:

In Grupa A. Csoportban: 1128 S. I. Serb Iosif Józsefné, 1129 David Zeisl Dávid. 1130 S. I. Adam Heinrich Adámné, 1131 V. I. Pavel Petrik Pálné, 1132 Adalbert Hézső Béla, 1133 S. I. Adolf Berkó Adolfné, 1134 Aladbert Butschkó Béla, 1135 V. I. Todor Zomonicéan Tódorné, 1136 Carol Szlapák Károly, 1137 Anton Scheuermann Antal, 1138 V. I. Crucean Mila, 1139 V. I. Stefan Acsay Istvánné, 1140 Gheorghe Gécs György, 1141 V. I. Izrael Sorger Izraelné.

In Grupa B. Csoportban: 1183 V. I. Mihail Herling Mihályné, 1184 Ioan Szabó János, 1185 Adalbert Csoma Béla, 1186 Francisc Vágó Ferenc, 1187 Adalbert Petrovicu Béla, 1188 Carol Szlapák Károly, 1089 V. I. Stefan Acsay Istvánné, 1090 V. I. Izrael Sorger Izraelné, 1091 Gheorghe Gécs György, 1092 V. I. Ludovic Szabó Lajosné, 1093 V. I. Iosif Jarmaczky Józsefné.